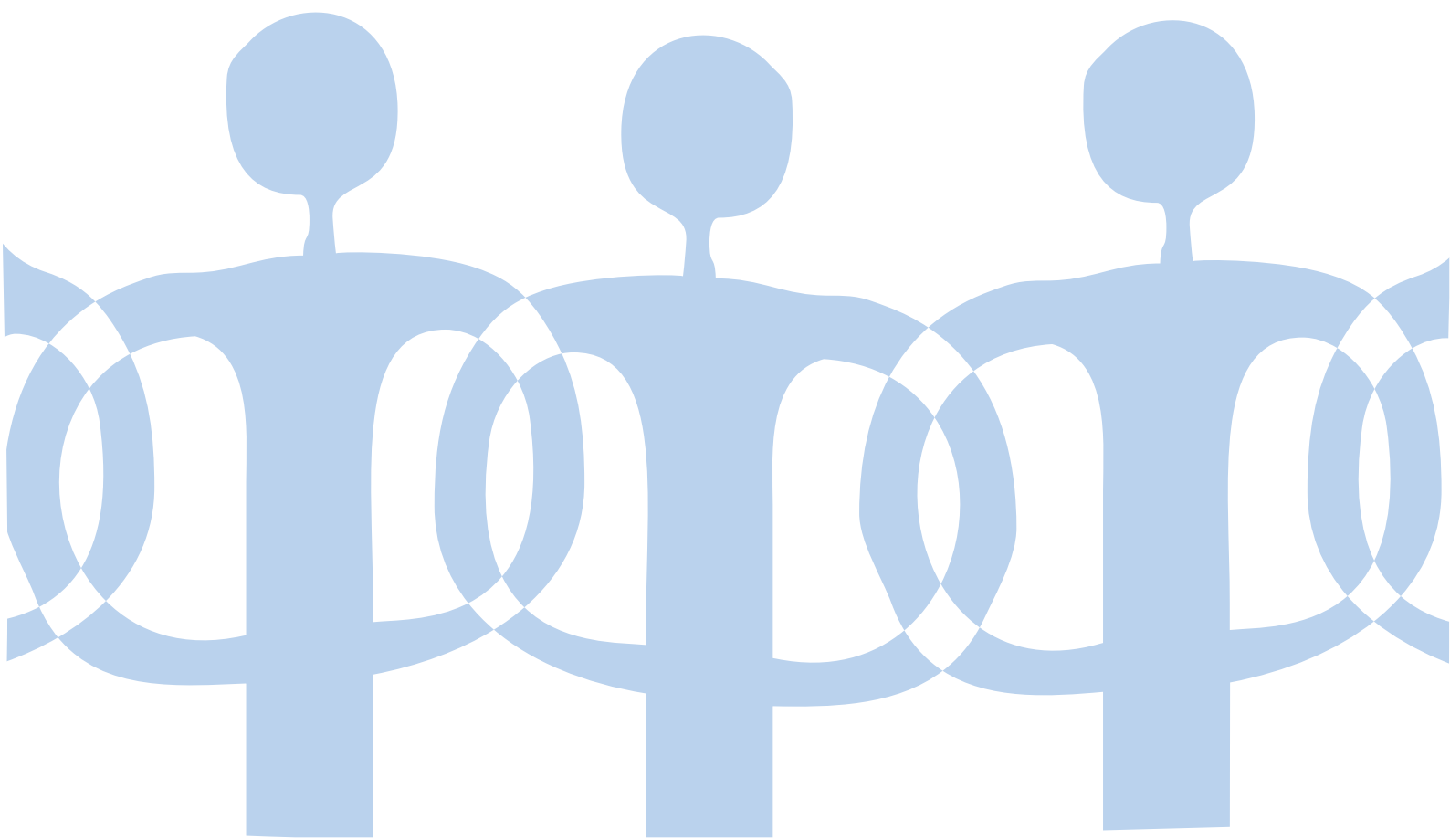

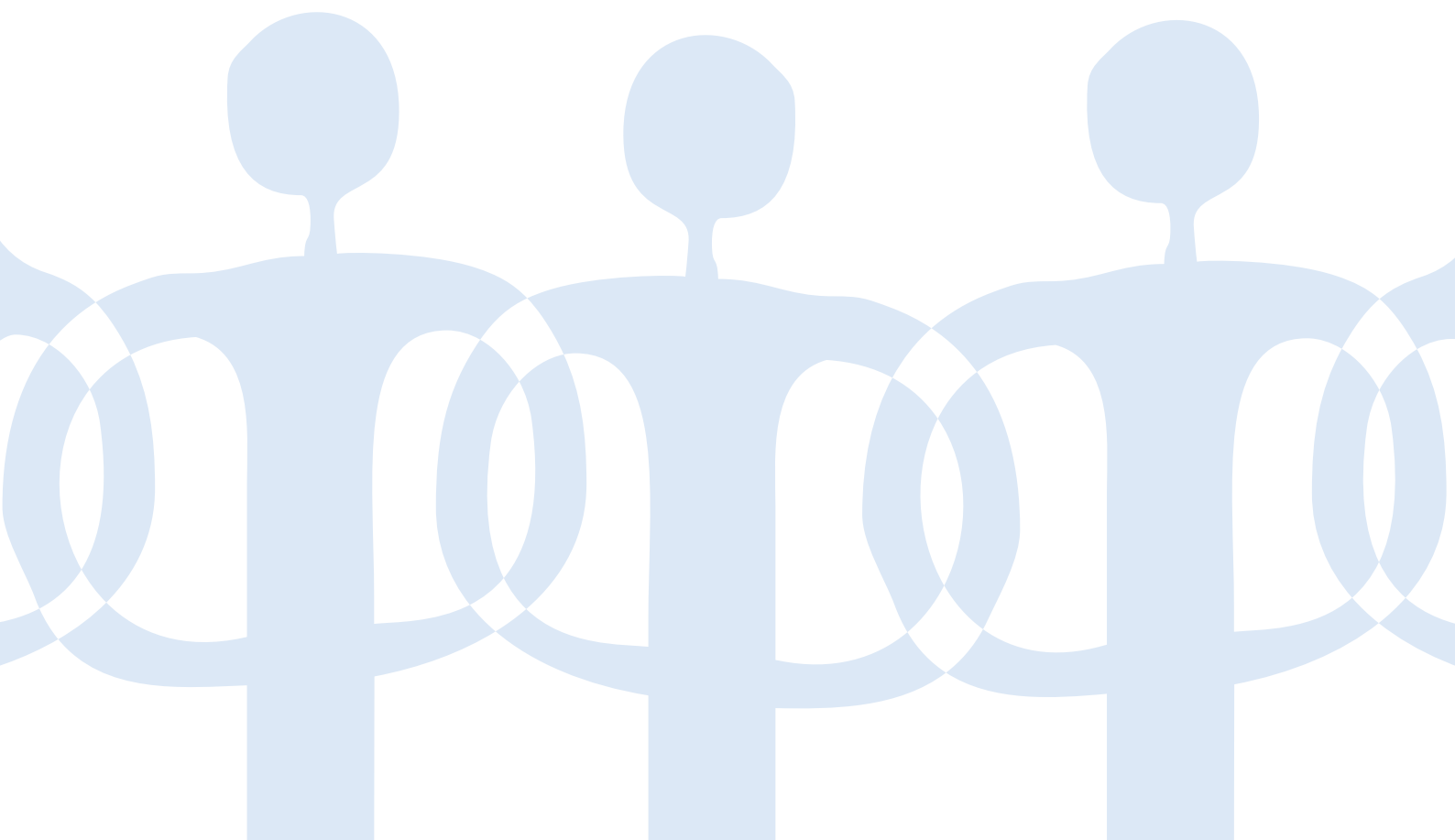
SOCIALNA AKTIVACIJA

brezposelnih in drugih ranljivih skupin
skozi spodbujanje prostovoljstva

Vsebina

1. Zakaj socialna aktivacija s prostovoljstvom	3
2. Spodbujanje socialne aktivacije s prostovoljstvom	5
3. Priporočila za socialno aktivacijo ranljivih oseb s predlogi sodelovanja z organizacijami, ki aktivirajo prostovoljce iz ranljivih skupin	7
4. Poročilo o izvedenih intervjujih in nabor prostovoljskih programov, v katere organizacije vključujejo prostovoljce iz ranljivih skupin	10
5. Izhodišča za socialno aktivacijo brezposelnih in drugih ranljivih skupin s prostovoljstvom na podlagi analize intervjujev	19
6. Izzivi socialne aktivacije brezposelnih in drugih ranljivih skupin s prostovoljstvom	23
7. Kakovostno mentorstvo oz. koordinatorstvo prostovoljstva za socialno aktivacijo brezposelnih in drugih ranljivih skupin	26

1. Zakaj socialna aktivacija s prostovoljstvom

Ukrepi za socialno aktivacijo prebivalstva so eni izmed ključnih ukrepov na področju krepitev človeških virov znotraj Operativnega programa za izvajanje kohezijske politike v letu 2014 – 2020. Prostovoljstvo predstavlja način socialne integracije najrazličnejših ranljivih družbenih skupin in konkreten ukrep za socialno aktivacijo, predvsem brezposelnih.

Aktiviranje brezposelnih oseb in drugih ranljivih posameznikov s prostovoljskim delom je še vedno v največji meri odvisno od njihove lastne pobude in od informacij, ki jih dobijo od svetovalnih delavcev na CSD in ZRSZZ. Od septembra 2014 oz. uveljavitve možnosti dodatka na delovno aktivnost za osebe, upravičene do denarno-socialne pomoči in aktivne v prostovoljstvu, se je povpraševanje po možnosti prostovoljskega dela posameznikov iz te populacije občutno povečalo. Po eni strani je to razveseljivo, saj kaže na **interes oseb v socialni stiski za aktivno vključevanje v različne prostovoljske programe**, po drugi strani pa je pokazalo na vrsto šibkih točk. Nanje so opozorile številne prostovoljske organizacije, ki so od jeseni 2014 dalje opazile nekaj **spornih praks**, in prostovoljci, ki so se soočili z nekaterimi napačnimi interpretacijami tega ukrepa pri organizatorjih prostovoljstva oz. celo pri strokovnih delavcih na posameznih CSD.

Na Slovenski filantropiji smo prepoznali naslednje **neustrezne pristope** k uresničevanju višje DSP kot ukrepa za socialno aktivacijo njenih prejemnikov:

- Sklepanje dogovorov o prostovoljskem delu z osebami, ki niso prostovoljci (da bi se jim omogočilo prejemanje dodatka na delovno aktivnost); takšno ravnanje ni le negativna promocija za prostovoljske organizacije in posledično celoten prostovoljski sektor, ampak je predvsem v nasprotju s temeljnimi etičnimi načeli organiziranega prostovoljstva. Ravno tako je zelo sporno ponarejanje dogovorov o prostovoljskem delu, da bi osebe uveljavljale višji znesek DSP na podlagi navidezne prostovoljske aktivnosti.
- Vabila k opravljanju prostovoljskega dela, ki temeljijo na pridobitvi dodatka (in s tem materialne koristi prostovoljcev). Prostovoljsko delo ima že v sami definiciji postavljeno določilo »brez pričakovanja materialnih koristi«. Za kakovostno opravljanje prostovoljskega dela in primerno motivacijo prostovoljcev je pomembno, da se posameznik odloči za prostovoljstvo iz več vzgibov, pri čemer ne smemo pozabiti, da je prostovoljstvo predvsem delo v dobro drugega oziroma osebe (ali skupine ljudi, živali ....), ki potrebuje pomoč. Pri nekaterih organizacijah se je pokazalo, da je bila osebna naravnost oseb, ki so se v prostovoljstvo podale predvsem zaradi dodatka za delovno aktivnost, ovira za kakovostno delovanje, predvsem v odnosu do uporabnikov.
- Oteževanje uveljavljanja pravice do dodatka. Prostovoljcem je ponekod oteženo uveljavljanje dodatka na delovno aktivnost, če nevladna organizacija, v kateri delajo, ni priglášena v vpisnik prostovoljskih organizacij na AJPES. Ovira za uveljavljanje dodatka je tudi, če javni zavod, v katerem delajo prostovoljci, ni sprejel prostovoljskega programa oziroma formalno uredil svojega statusa v vpisniku na AJPES.
- Zahteve organizacij po velikem obsegu prostovoljskega dela kot pogoj za sklenitev dogovora o prostovoljstvu (in s tem pravice do dodatka na delovno aktivnost); nekatere organizacije so kot pogoj za podpis ali podaljšanje dogovora s prostovoljci postavile dokaj visoko normo opravljenih prostovoljskih ur – tudi 15 ali 20 ur tedensko. Formalne podlage za tako postavljanje pogojev ni; obseg prostovoljskega dela naj temelji na medsebojnem sporazumu.
- Usmerjanje brezposelnih s strani Zavoda za zaposlovanje ali centrov za socialno delo v prostovoljske organizacije z informacijami, da bodo za prostovoljsko delo plačani dobrih 80€ mesečno.

Na te neustrezne pristope smo opozorili tako strokovne sodelavce CSD in ZRSZZ kot tudi članice Slovenske mreže prostovoljskih organizacij in jim posredovali priporočila za preprečevanje tovrstnega ravnanja:

- Po Zakonu o prostovoljstvu organizacijam s prostovoljci ni potrebno skleniti pisnega dogovora takoj, ampak šele po 24 urah.
- Dogovore o prostovoljskem delu naj organizacije sklepajo potem, ko bodo novega prostovoljca že dovolj spoznali in ko bo za uspešno delo primerno usposobljen.
- Pisne dogovore o prostovoljskem delu naj organizacije sklepajo v dveh izvodih, da lahko prostovoljec pokaže istovetnost kopije z originalom.
- Dogovore o prostovoljstvu je priporočljivo sklepati za določen čas. Nekatere organizacije so sprejele v svojih internih aktih in dogovorih s prostovoljci določilo, da dogovor o prostovoljskem delu preneha veljati, v kolikor

prostovoljec za daljši čas (dva ali tri mesece ...) brez ustreznega sporazuma prekine z izvajanjem prostovoljskega dela.

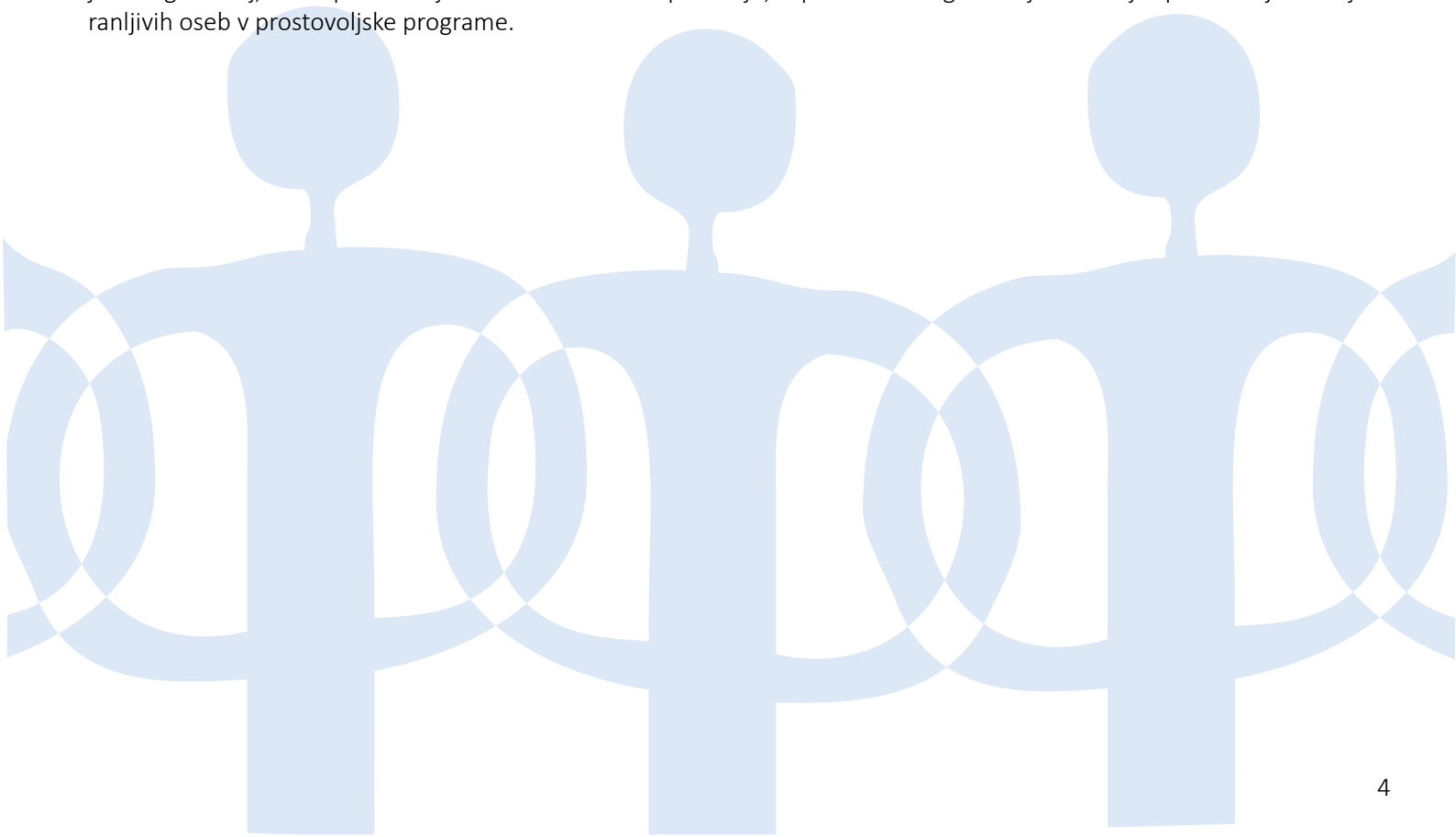
- Dodatek na delovno aktivnost za prostovoljce je ukrep, ki ima mnogo pozitivnih vidikov. Ohranili in zagovarjali pa ga bomo lahko le, če se sporne prakse ne bodo pojavljale.

Poleg brezposelnih oseb, ki živijo v socialni stiski in so zato upravičene do dodatka za delovno aktivnost, če so aktivne v prostovoljstvu, pa je socialna aktivacija pozitivna priložnost tudi za druge osebe in skupine, ki se soočajo z določeno ranljivostjo oz. težjimi osebnimi ali življenjskimi okoliščinami:

- invalidi - gibalno ovirani, slabovidni, naglušni ...,
- upokojenci,
- osebe po končanem zdravljenju zasvojenosti (droge, alkohol, hrana ...),
- osebe po prestani zaporni kazni,
- osebe s težavami v duševnem zdravju,
- priseljenci,
- Romi,
- pripadniki manjšin,
- brezdomci,
- mladi z manj priložnostmi (socialno ogroženi, mladi z nizko šolsko izobrazbo, osipniki ...).

Ker **izkušnje kažejo na pozitivne učinke socialne aktivacije oseb iz ranljivih skupin v prostovoljskih aktivnostih**, smo se na Slovenski filantropiji lotili analize priložnosti za socialno vključevanje brezposelnih in drugih ranljivih skupin s prostovoljstvom z identificiranjem prostovoljskih programov, ki jih izvajajo organizacije, združene v Slovenski mreži prostovoljskih organizacij.

Namen analize je bil **prepoznati že obstoječe prostovoljske programe**, ki jih ranljivim osebam ponujajo članice Slovenske mreže prostovoljskih organizacij, in **oblikovati priporočila za odpiranje možnosti prostovoljskega vključevanja v čim širšem obsegu, za opolnomočenje vseh oseb v stiski**, ki bi jim prostovoljstvo lahko prineslo **ponovno vključitev v aktivno življenje** in morda celo **povečalo zaposlitvene možnosti**. Priporočila smo ustvarili na podlagi izkušenj prostovoljskih organizacij, ki so opisale svoje načine dela na tem področju, in potreb teh organizacij za še bolj uspešno vključevanje ranljivih oseb v prostovoljske programe.

2. Spodbujanje socialne aktivacije s prostovoljstvom

Za uspešno socialno aktivacijo oseb iz ranljivih skupin s prostovoljstvom so potrebni ustrezni **prostovoljski programi, prilagojeni potrebam te populacije**. Organizacije, ki želijo izvajati primerne prostovoljske programe za socialno aktivacijo, potrebujejo za to osnovne **materialne, kadrovske in organizacijske pogoje**. Razlikovati je treba prostovoljske programe, ki so namenjeni širši populaciji in v katere se lahko vključujejo tudi prostovoljci iz ranljivih skupin, od programov, ki so usmerjeni posebej k socialni aktivaciji specifičnih ranljivih oseb, praviloma uporabnikov različnih socialno-varstvenih programov.

Prostovoljski programi, v katere se lahko vključujejo vsi, tudi prostovoljci iz ranljivih skupin (brezposelni, starejši, priseljenci, osipniki ipd.), a niso usmerjeni posebej v socialno aktivacijo teh skupin, vključujejo tiste osebe, ki se lahko pridružijo ostalim prostovoljcem brez posebnih prilagoditev, le z nekoliko več uvajanja in mentorjeve podpore, spremljanja, motiviranja in nadzora. V teh organizacijah je delo mentorja oz. koordinatorja le nekoliko bolj intenzivno, potreben čas za neposredno delo s prostovoljci iz ranljivih skupin pa je odvisen predvsem od števila in zahtevnosti osebnih okoliščin teh prostovoljcev. Socialna aktivacija v teh programih je lahko učinkovit pristop k povečevanju možnosti zaposlitve, k širjenju socialne mreže, k pridobivanju novih znanj, veščin, pa tudi h koristni uporabi prostega časa in s tem ohranjanju strukturiranja časa pri brezposelnih in drugih ranljivih osebah. Prostovoljske organizacije, ki izvajajo tovrstne programe, bi lahko povečale obseg vključevanja brezposelnih in drugih ranljivih posameznikov v prostovoljstvo predvsem **z dodatnim zaposlovanjem mentorjev ter njihovim dodatnim usposabljanjem na področju dela z ranljivimi osebami, pa tudi na področju motiviranja prostovoljcev in spodbujanja razvoja njihovih kompetenc, k čemur sodi tudi obvladovanje orodij za beleženje neformalno pridobljenih kompetenc**. V sedanji praksi se tovrstne prostovoljske organizacije odločajo za vključevanje ranljivih posameznikov le, če njihova ranljivost ne pomeni preveč dodatnega dela za mentorja oz. koordinatorja, kar je ob kadrovske šibkosti prostovoljskega sektorja razumljivo. Organizacije namreč prvenstveno skrbijo za zadovoljevanje potreb svojih uporabnikov oziroma za kakovostno izvajanje svojih programov. Oceno povečanega obsega dela z ranljivimi posamezniki lahko izdelajo izkušeni mentorji oz. koordinatorji prostovoljstva, ki v svojih organizacijah najbolje poznajo potrebe uporabnikov oz. zahtevnost dela. Če npr. za prostovoljca brez kakršnih koli oteževalnih okoliščin zadostuje en krajši sestanek z mentorjem mesečno ali udeležba na skupinskem mentorskem sestanku, pri čemer poročilo o svojem delu izdela sam in ga ob koncu meseca odda mentorju, je za osebo v ranljivi situaciji praviloma potrebnega več časa in podpore. Oseba, ki se aktivira v prostovoljstvo kot dlje časa brezposelna, bo morda potrebovala redne tedenske pogovore vsaj na začetku sodelovanja, morda tudi pomoč pri pisanju poročila, pri komuniciranju z uporabnikom itd. Oseba z jezikovnimi ovirami bo gotovo potrebovala dodaten čas za uvajanje, pomoč pri komuniciranju z uporabnikom, pri premagovanju morebitnih medkulturnih ovir ipd. Če se organizacija, ki v svoje prostovoljske programe vključuje prostovoljce iz širše javnosti, odloči za intenzivnejšo socialno aktivacijo oseb iz ranljivih skupin, se mora na to pripraviti z ustreznim zagotavljanjem mentorstva prav za te posameznike.

Prostovoljski programi, namenjeni socialni aktivaciji uporabnikov socialno-varstvenih programov, so že v osnovi oblikovani tako, da ranljivim osebam omogočajo vso potrebno podporo. Za uporabnike je prav prostovoljsko delo navadno prva priložnost za aktivacijo, za to, da lahko nekaj prispevajo sami in pokažejo sebi in drugim, da zmorejo. **Aktivacija oseb, ki se soočajo z zahtevnimi osebnimi oz. življenjskimi okoliščinami, je intenzivno strokovno delo, ki terja visoko stopnjo prilagodljivosti in odprtosti, prinaša pa lahko izjemne rezultate**. Uspešna aktivacija ranljivih oseb lahko pomeni zelo različne oblike udejanjanja, od odkritja talenta, ki se razvije v poklic ali spodbudi nadaljnje izobraževanje, do vzpostavitve zaupanja v skupino ljudi, s katerimi se oseba, nekoč žrtev nasilja, odloči sodelovati na skupnem projektu. Lahko gre za opolnomočenje oseb s težavami v duševnem zdravju, za reintegracijo nekoč zasvojenih, za vključevanje brezdomcev, Romov, priseljencev v skupnostne aktivnosti itd. Pri socialni aktivaciji posameznikov, ki so obremenjeni s težjo osebnostjo ali življenjsko okoliščino, je prostovoljstvo predvsem pot k njihovem osamosvajanju, h krepitvi njihovih lastnih potencialov. Prostovoljsko delo je lahko optimalno za posameznike, ki zaradi fizičnih ali psihičnih vzrokov ne zmorejo običajnih delovnih obremenitev, želijo pa si biti aktivni in opravljati dejavnost, ki jim prinaša zadovoljstvo in smisel. Lahko je prvi korak v večjo samostojnost, lahko postane poslanstvo. Mentorstvo v teh prostovoljskih programih je zahtevno, ne le vsebinsko, ampak tudi časovno. Osebe, ki se aktivirajo v prostovoljstvo kot uporabniki socialno-varstvenih programov, potrebujejo predvsem veliko mentorjeve osebne podpore, razumevanja, zaupanja. Posamezen mentor lahko zato poskrbi za občutno manjše število teh prostovoljcev kot mentor v organizaciji, ki vključuje prostovoljce iz širše populacije. Koliko prostovoljcev lahko aktivira posamezen mentor v teh prostovoljskih programih, je odvisno od zahtevnosti oz. stopnje ranljivosti teh oseb. Socialna aktivacija teh oseb s prostovoljstvom je možna le ob intenzivni mentorski podpori. Kljub temu da imajo številne nevladne organizacije znanja in izkušnje na različnih področjih aktivacije ranljivih posameznikov oz. njihovega opolnomočenja, so večinoma prav tako kadrovske šibke kot organizacije v

sektorju nasploh. Obseg dela mentorjev za aktivacijo prostovoljcev iz teh ranljivih skupin lahko opredelijo organizacije z izkušnjami na področju specifičnih ranljivih skupin.

Enako kot kakovostno mentorstvo je za socialno aktivacijo ranljivih oseb s prostovoljstvom pomembno **zagotavljanje finančnih sredstev organizacijam, ki jih vključujejo**. Organizacije so izpostavile potrebo po programskem, ne samo projektne financiranju, saj projektne način onemogoča stalnost delovanja, prav to pa je pogoj za delo z ranljivimi posamezniki. Posledica projektnega financiranja prostovoljskih organizacij je njihova stalna negotovost glede rabe prostorov za delo, zagotavljanja kritja osnovnih stroškov delovanja in tudi stroškov prostovoljskega dela. Mnoge organizacije svojim prostovoljcem ne zmorejo vračati potnih stroškov in zagotoviti uresničevanja drugih pravic, ki jih predvideva ZProst, kar je oteževalna okoliščina za delo in močno omejuje skupino potencialnih prostovoljcev na tiste, ki živijo dovolj udobno, da kritja stroškov ne potrebujejo. Če naj bi organizacije v prostovoljstvo povabile osebe iz ranljivih skupin, je treba zanje zagotoviti kritje vseh stroškov, ki jih ZProst opredeljuje kot pravico prostovoljca: potnih stroškov, stroškov prehrane, če delajo štiri ure ali več, po potrebi stroškov nezgodnega zavarovanja, pa tudi plačila prispevkov v zdravstveno in pokojninsko blagajno (dokler ta obveznost obstaja oz. dokler to ne bo urejeno drugače). Osebe v stiski bi bilo neetično aktivirati v prostovoljskih programih brez poravnavanja finančnih obveznosti, ki jih predvideva zakon.

Po izkušnjah organizacij, ki vključujejo prostovoljce iz ranljivih skupin, je poleg zagotavljanja kakovostne mentorske podpore in ustreznega financiranja ključno tudi **vzpostavljanje podpornega okolja**. Za ozaveščanje o priložnostih prostovoljstva sta potrebna informiranje in promocija v medijih, da bi tako širša javnost kot osebe iz ranljivih skupin izvedele za možnosti, ki jih ponuja prostovoljstvo. O podpornem okolju za socialno aktivacijo s prostovoljstvom lahko govorimo, kadar je na nacionalni ravni prostovoljstvo prepoznano kot družbeno koristna aktivnost, kadar je na voljo dovolj informacij o prostovoljskih priložnostih v vseh lokalnih okoljih, kadar so prostovoljske organizacije sposobne kakovostno poskrbeti za prostovoljce iz ranljivih skupin, kadar so strokovni sodelavci v institucijah, ki se ukvarjajo z ranljivimi osebami, seznanjeni z možnostmi prostovoljskega vključevanja na različnih področjih v lokalnem okolju in senzibilizirani za ustrezno pristopanje k socialni aktivaciji teh oseb s prostovoljstvom, pri tem pa se proaktivno povezujejo z nevladnim in prostovoljskim sektorjem. Za vzpostavljanje resnično učinkovitega podpornega okolja je zato poleg kadrovske in finančne okrepitve prostovoljskih organizacij in organizacij s prostovoljskim programom potrebno informiranje in senzibiliziranje strokovnih sodelavcev v institucijah, ki na različnih področjih skrbijo za osebe iz ranljivih skupin (CSD, ZRSZZ, zdravstveni domovi, ljudske univerze, večgeneracijski centri, mladinski centri, šole ...), o potencialih in priložnostih prostovoljskih programov za osebe iz različnih ranljivih skupin.

Poleg informiranja in usposabljanj strokovnih delavcev na področju socialne aktivacije s prostovoljstvom je za uspešno vključevanje ranljivih oseb potrebno **v lokalnih okoljih vzpostaviti prožne oblike sodelovanja vseh deležnikov, ki lahko prispevajo k njihovi aktivaciji v skupnosti**. V nekaterih lokalnih skupnostih že obstajajo neformalne oblike sodelovanja med javnimi zavodi in društvi, ki se skupaj hitreje in bolj učinkovito odzivajo na potrebe prebivalcev, še posebej iz ranljivih skupin. Lokalno društvo upokojencev npr. pri svojem terenskem delu najde ostarelega posameznika, ki živi sam in ne želi selitve v dom upokojencev, hkrati pa potrebuje nekaj pomoči. Prostovoljci iz društva upokojencev se povežejo s CSD in patronažno službo zdravstvenega doma ter skupaj ugotovijo, katere potrebe za tega posameznika že ali pa lahko v prihodnje še bolje pokrije kdo od njih. Če ugotovijo, da vse storitve, ki jih lahko ostarelemu posamezniku ponudijo vsi deležniki, še ne omogočajo kakovostnega samostojnega življenja te osebe, skupaj razmislijo o tem, kako bi pomoč organizirali na prostovoljski osnovi. Če je uporabniku optimalno zagotoviti pomoč večkrat tedensko v dopoldanskem času, je smiselno potencialne prostovoljce iskati med mlajšimi upokojenci, med brezposelnimi, pa tudi med pripadniki drugih ranljivih skupin, ki živijo v kraju in imajo dovolj časa. V tem trenutku je ključno dobro poznavanje vseh organizacij, ki v lokalni skupnosti izvajajo prostovoljske programe, in usklajeno iskanje primernih prostovoljcev za uporabnika. Včasih je konkretna potreba posameznika v skupnosti najboljša priložnost za povabilo novemu prostovoljcu, ki se ni prepoznal v že obstoječih prostovoljskih programih, pripravljen pa je pomagati osebi v stiski. Pomemben je dogovor o tem, katera organizacija poskrbi za posamezno aktivnost, kdo bo vzpostavil stik z uporabnikom, mu predstavil primerne prostovoljce, poskrbel za prostovoljčeve potrebe in zagotavljanje njegovih pravic itd. Potrebo po prostovoljski pomoči lahko prepozna nevladna organizacija, lahko pa strokovni sodelavci v zavodih; po dosedanjih izkušnjah pomeni oviro v prožnem odzivanju na potrebe posameznikov v skupnosti usmerjenost strokovnih sodelavcev v zavodih v njihova ožja delovna področja, ki praviloma izključujejo povezovanje z deležniki izven institucije. Priložnosti za bolj kakovostno, hitrejše in celostno odzivanje na stiske ljudi se ponujajo v povezovanju in dopolnjevanju različnih deležnikov v lokalni skupnosti.

3. Priporočila za socialno aktivacijo ranljivih oseb s predlogi sodelovanja z organizacijami, ki aktivirajo prostovoljce iz ranljivih skupin

1. Zaposlovanje mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljstva za delo s prostovoljci iz ranljivih skupin glede na zahtevnost njihovih osebnih okoliščin in zagotavljanje ustreznih usposabljanj zanje.

Utemeljitev:

- Za uspešno socialno aktivacijo oseb iz različnih ranljivih skupin v organizirano prostovoljstvo je potrebno zaposlovanje kompetentnih mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljstva. Potreba po zaposlovanju mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljstva je močna tako v nevladnem kot v javnem sektorju.
- Javni razpisi, na katere se lahko prijavljajo prostovoljske organizacije, morajo vsebovati tudi postavko za plačilo dela mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljcev v ustrezni višini, ki zagotavlja izpolnjevanje vseh potrebnih vsebinskih in formalnih del in nalog na področju prostovoljstva kot pristopa k socialni aktivaciji.
- Zagotavljanje kakovostnega mentorstva oz. koordinatorstva prostovoljcev v javnem sektorju je izziv za več ministrstev, predvsem za Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za kulturo in druga, ki pokrivajo delo javnih zavodov, v katerih so aktivni prostovoljci. Novela ZProst, ki javnim zavodom prinaša status organizacije s prostovoljskim programom, lahko ob odsotnosti spodbud na tem področju povzroči upad prostovoljstva v zavodih (domovih upokoencev, bolnišnicah, šolah, vrtcih, knjižnicah ...). Enako kot za nevladne organizacije je treba tudi v javnem sektorju omogočiti pridobivanje sredstev za mentorstvo oz. koordinatorstvo prostovoljcev na razpisih na podlagi prostovoljskih programov in specifik prostovoljskega dela.
- Vključevanje ranljivih posameznikov v prostovoljstvo je treba v razpisih umestiti tako, da se zahtevnost osebnih oz. življenjskih okoliščin posameznikov upošteva pri definiranju obsega dela mentorja oz. koordinatorja; mentor, ki aktivira osebe s težavami v duševnem zdravju, bivše odvisnike, osebe, starejše od 75 let ali druge posameznike z zahtevnimi osebnimi okoliščinami, potrebuje za delo z njimi bistveno več časa kot za delo s povprečnimi prostovoljci.
- Opise del in nalog mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljstva v posameznih nevladnih organizacijah in organizacijah s prostovoljskim programom je treba oblikovati na osnovi obstoječih praks glede na specifično prostovoljskih programov, uporabnikov, organiziranosti in potreb v skupnosti.
- Poleg konkretnih opisov del in nalog mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljcev v posameznih organizacijah je potrebno glede na specifično prostovoljcev oziroma cilje na področju njihove socialne aktivacije oblikovati profesionalne profile mentorjev oz. koordinatorjev glede na potrebe organizacij: stopnja in smer izobrazbe, obseg in vrsta neformalno pridobljenih kompetenc za delo na konkretnem področju, delovne in prostovoljske izkušnje itd.
- Prostovoljske organizacije in organizacije s prostovoljskim programom izražajo potrebno po zaposlovanju mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljstva v trajnih, ne začasnih oblikah zaposlitve, saj fluktuacija kadrov negativno vpliva na kakovost izvajanja prostovoljskih programov. Razpisi, namenjeni socialni aktivaciji ranljivih oseb s prostovoljstvom, morajo biti torej naravnani v zagotavljanje stalne strokovne podpore, ne zaposlovanju mentorjev oz. koordinatorjev v začasni, krajši obliki zaposlitve.
- Mentorjem in koordinatorjem prostovoljstva, ki skrbijo za socialno aktivacijo ranljivih posameznikov, je treba omogočiti dodatna usposabljanja in supervizijo. Usposabljanja potrebujejo tako na ožjem strokovnem področju oz. na področju specifik populacije, s katero se ukvarjajo, kot tudi na področju organiziranega prostovoljstva. Supervizija je lahko organizirana za mentorje oz. koordinatorje prostovoljstva iz sorodnih organizacij v istem kraju.
- Prostovoljske organizacije in organizacije s prostovoljskim programom bodo kakovostno izvajale svoje prostovoljske programe in poročale o prostovoljstvu v uradne evidence, ko bodo imele ustrezno kadrovsko podporo; zaposlovanje mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljstva bo poleg notranje kakovosti delovanja organizacij prineslo tudi bistveno povečanje registracije v vpisniku prostovoljskih organizacij in s tem bistveno večji obseg poročanja o prostovoljcih in prostovoljskem delu.

Podlaga za financiranje dela mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljstva je podana v 6. alineji 37. člena ZProst: »Pri dodeljevanju sredstev iz državnega proračuna se pri izvajanju projektov in programov prostovoljskih organizacij, ki vključujejo prostovoljsko delo, stroški vodenja, usklajevanja in mentorstva prostovoljcev priznavajo kot upravičeni stroški sofinanciranja projektov in programov.« Vsa ministrstva, ki objavljajo javne razpise, morajo v njih umestiti tudi to določbo povsod, kjer je to relevantno.

2. Možnost pridobivanja sredstev za redno delo in kritje stroškov prostovoljcev za organizacije, ki aktivirajo prostovoljce iz ranljivih skupin, na razpisih.

Utemeljitev:

- Za socialno aktivacijo brezposelnih in drugih ranljivih oseb s prostovoljstvom potrebujejo prostovoljske organizacije in organizacije s prostovoljskim programom finančna sredstva za kritje stroškov prostovoljskega dela (potnih stroškov, stroškov prehrane, če delajo 4 ure ali več, stroškov nezgodnega zavarovanja v primeru nevarnih del ter plačila drugih zakonsko predpisanih prispevkov); javni razpisi morajo omogočati financiranje stroškov prostovoljcev tako nevladnim organizacijam kot organizacijam s prostovoljskim programom.
- V javnih razpisih na nacionalni in lokalni ravni je treba zagotoviti spoštovanje ZProst, 2. odstavek 37. člena, ki pravi: »Pri dodeljevanju sredstev iz državnega proračuna na delovnih področjih, na katerih delujejo tudi prostovoljske organizacije, je izvajanju projektov in programov prostovoljskih organizacij, ki vključujejo prostovoljsko delo ali pa so namenjeni razvoju prostovoljstva, namenjenih najmanj 10% razpisanih sredstev javnega razpisa.«
- Lokalne skupnosti omenja 4. odstavek 37. člena: »Samoupravne lokalne skupnosti na način in v okviru namena kot je določeno v prvem in drugem odstavku tega člena, lahko določijo projekte in programe ter zagotovijo sredstva za njihovo izvajanje.« MJU naj promovira upoštevanje te spodbude, podane v ZProst, v lokalnih skupnostih.
- Nekatero lokalne skupnosti že sedaj zelo dobro skrbijo za prostovoljstvo, zato je najboljša promocija širjenje dobrih praks tistih lokalnih skupnosti, ki zelo uspešno podpirajo prostovoljstvo in so prejemnice naziva Prostovoljstvu prijazno mesto. Naziv je v letu 2016 prejelo 14 lokalnih skupnosti z vzpostavljenimi zglednimi mehanizmi za razvoj prostovoljstva v svojem okolju. Seznam teh lokalnih skupnosti je objavljen na portalu www.prostovoljstvo.org skupaj s priporočili in kriteriji za podelitev tega naziva.
- ZProst nalaga tudi spoštovanje 5. alineje 37. člena: »Če se za pridobitev sredstev na javnih razpisih zahteva zagotovitev lastnega deleža sofinanciranja, organi, ki dodeljujejo sredstva državnega proračuna ali proračunov samoupravnih lokalnih skupnosti, če zakon ne določa drugače, prostovoljsko delo upoštevajo kot lastni materialni vložek prostovoljskih organizacij. Višina lastnega materialnega vložka se določi na podlagi evidentiranega dela in ocenjene vrednosti ure prostovoljskega dela, določene s predpisom iz sedmega odstavka 41. člena tega zakona.« Če bi javni razpisi na nacionalni in lokalni ravni upoštevali lastni delež organizacij, ki ga prispevajo prostovoljci, pri financiranju organizacij, vpisanih v razvid prostovoljskih organizacij in organizacij s prostovoljskim programom na AJPES, bi to poleg finančne pomenilo tudi pomembno spodbudo prostovoljskemu sektorju za vpisovanje v razvid AJPES.

3. Promocija možnosti socialne aktivacije ranljivih oseb s prostovoljstvom v širši javnosti in informiranje in senzibiliziranje strokovnih delavcev v ustanovah, ki skrbijo za posameznike iz ranljivih skupin, o potencialih prostovoljskega vključevanja.

Utemeljitev:

- Ranljivi posamezniki potrebujejo jasne in dostopne informacije o možnostih za socialno aktivacijo s prostovoljstvom, zato je potrebna promocija prostovoljstva na nacionalni ravni; ker gre pri socialni aktivaciji za opolnomočenje posameznikov s prostovoljstvom, je potrebna posebej skrbno načrtovanja kampanja. Lahko bi se namreč pojavil dvom v etičnost povabila ranljivim osebam za prostovoljsko delo zaradi strahu pred izkoriščanjem.
- Posameznikom iz ranljivih skupin je treba prostovoljstvo približati na primeren način v njihovem lokalnem okolju. Poleg promocijskih kampanj o prostovoljstvu potrebujejo seznanitev s konkretnimi priložnostmi za prostovoljsko delo v njihovih življenjskih okoljih; najboljši način za to so delavnice o prostovoljstvu za ranljive skupine v sodelovanju s CSD, ZRSZZ in drugimi organizacijami, ki delajo neposredno z ranljivimi skupinami.
- Strokovni delavci, ki se ukvarjajo z ranljivimi posamezniki v institucijah (zdravstvo, socialno delo, zaposlovanje, izobraževanje, mladinsko delo ...), potrebujejo aktualne in celovite informacije o pomenu in možnostih pros-

tovoljskega vključevanja; glede na pojavljanje spornih praks, omenjenih v začetku tega besedila, ugotavljamo, da je za doseganje ustrezne informiranosti potrebno izvesti informiranja ali delavnice na to temo za zaposlene v teh sektorjih.

- Poleg informiranja je potrebno strokovne delavce v teh sektorjih tudi senzibilizirati. Na podlagi pojavov spornih praks namreč ugotavljamo, da so marsikje nastale etično problematične interpretacije dodatka za delovno aktivnost predvsem zaradi neprepoznavanja prostovoljstva kot priložnosti za opolnomočenje. Zgolj informacije o ZProst in prostovoljskih organizacijah v okolju tega ne morejo prinesiti, zato so potrebne delavnice, na katerih bodo strokovni sodelavci dobili uvid v širši kontekst priložnosti za razvoj osebnosti in kompetenc pri ranljivih posameznikih v prostovoljskih aktivnostih.

4. Vzpostavitev prožnega povezovanja organizacij, ki delajo z ranljivimi posamezniki, v skupnostih z namenom socialne aktivacije ranljivih skupin.

Utemeljitev:

- Strokovni sodelavci v zavodih, ki se ukvarjajo z ranljivimi skupinami, morajo imeti pravico in dolžnost, da se povežejo z drugimi zavodi in/ali nevladnimi organizacijami, ki lahko posameznikom iz ranljivih skupin glede na njihovo osebno ali življenjsko situacijo ponudijo ustrezne priložnosti za socialno aktivacijo.
- Treba je vzpostaviti ustrezne mehanizme sodelovanja, ki zaradi varstva osebnih podatkov ne bodo pomenili ovire za socialno aktivacijo oziroma onemogočali komunikacije med strokovnimi sodelavci, zaposlenimi v različnih institucijah.
- Promocija uspešnih pilotnih projektov skupnostnega sodelovanja na področju sodelovanja javnih zavodov in nevladnih organizacij na področju opolnomočenja ranljivih skupin.

Povzetek nekaterih navedb prostovoljskih organizacij iz intervjujev o socialni aktivaciji brezposelnih in drugih ranljivih oseb, ki nazorno predstavljajo izkušnje in stališča organizacij.

- Prostovoljstvo je za ranljive posameznike pomembno za potrditev lastne sposobnosti, občutka lastne vrednosti, za ohranjanje in širjenje socialne mreže - vsak, ne glede na trenutno življenjsko situacijo, lahko nekemu pomaga in s tem opravlja pomembno delo.
- Največji doprinos prostovoljstva za osebe iz socialno ranljivih skupin je to, da so enakovredno sprejeti, cenjeni, spoštovani, pripadni, da lahko koristno prispevajo, da dobijo občutek dostojanstva, sprejetosti.
- Prostovoljci se počutijo vredne, potrebne družbi, ko se aktivirajo.
- Prostovoljstvo s socialno aktivacijo ne more in ne sme reševati socialne stiske.
- Najpomembnejši je osebni stik in povezava, da prostovoljec čuti, da mu je mentor vedno v podporo. Mentor mora znati motivirati prostovoljce. Če v društvu ni nekoga, ki lahko dela profesionalno s prostovoljci, se ne da delati. Prostovoljci iz ranljivih skupin so zelo občutljivi in potrebujejo čas.
- Ranljivi ljudje niso dovolj seznanjeni z možnostmi prostovoljstva. Mnogi ne vedo, kaj je zanje primerno in kaj ne, potrebno bi bilo svetovanje tem posameznikom v njihovih okoljih.
- Sedanja mentorica prostovoljcev je zaposlena v organizaciji, sodelovati pa je začela kot prostovoljka v študentskih letih. Službo je dobilo tudi več drugih prostovoljcev, ki so delali v ustanovi še v času študija.
- Preveč birokracije – zahteva več časa kot ga ostane za delo s prostovoljci. Obremenjenost z razpisi - nestalno financiranje otežuje stabilnost delovanja in jemlje čas za vsebinsko delo z uporabniki in prostovoljci.
- Več pozitivnih premikov, ko ljudem uspe, v medijih - promocija dobrih prostovoljskih zgodb, ki so včasih edina svetla luč proti depresiji in črnogledosti - za to je ključno dobro mentorstvo.
- Več pozitivne družbene klime, tudi v medijih, za dobre zgodbe, za informacije o pomenu in vlogi prostovoljstva. Promocija prostovoljstva na nacionalni ravni o dobrobitih prostovoljstva za ljudi iz ranljivih skupin - v vseh sektorjih družbe.
- Več promocije prostovoljstva in socialnega vključevanja, več informacij za ranljive skupine o možnostih vključevanja. Strokovni delavci v zavodih bi morali biti motivatorji za osebe, ki so ranljive.
- Več posluha za prostovoljstvo na državni ravni in upoštevanja dejanskih potreb prostovoljskih organizacij.

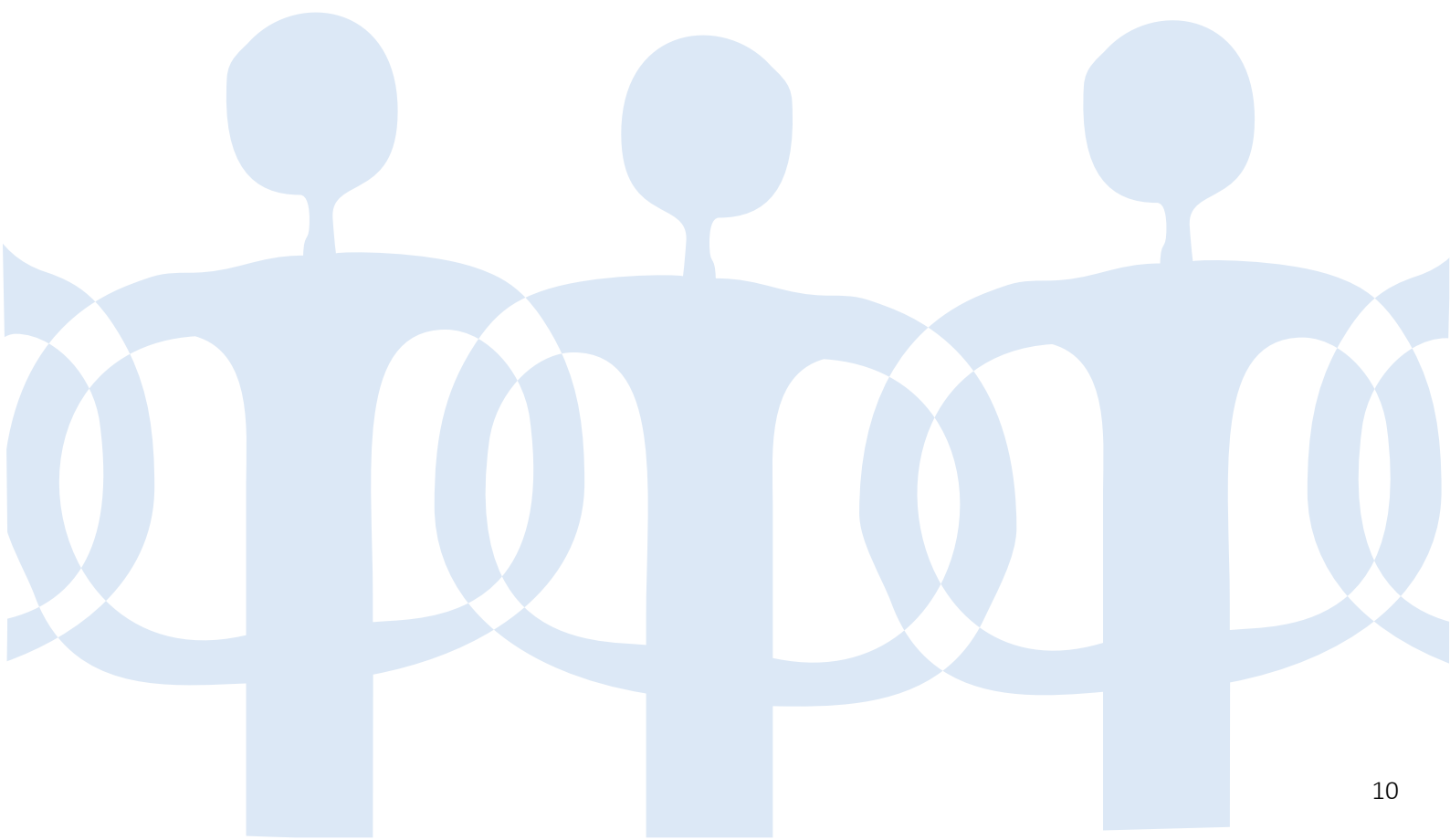
4. Poročilo o izvedenih intervjujih in nabor prostovoljskih programov, v katere organizacije vključujejo prostovoljce iz ranljivih skupin

Na Slovenski filantropiji smo julija 2016 oblikovali vprašalnik, s katerim smo vseh 1363 organizacij, ki so bile takrat članice mreže, vprašali, ali v svoje prostovoljske programe vključujejo prostovoljce iz posameznih ranljivih skupin ali ne. Odzvalo se je 94 organizacij, od tega 25 javnih zavodov in 69 nevladnih organizacij (društev in zasebnih zavodov), fundacij, med njimi tudi socialno podjetje in zadruga.

11 organizacij je zapisalo, da prostovoljcev iz ranljivih skupin ne vključujejo in navedlo razloge za to. Njihove zapise lahko povzamemo v nekaj skupnih točk:

- za vključevanje prostovoljcev, ki bi potrebovali več mentorske podpore, nimajo kadra,
- zaradi specifičnih programskih vsebin potrebujejo dobro usposobljene, samostojne in ustvarjalne prostovoljce,
- zaradi specifik programa obstaja starostna omejitev (potreba samo po mladih ali pa po starejših prostovoljcih),
- doslej še niso zaznali interesa za prostovoljstvo s strani pripadnikov katere od naštetih ranljivih skupin,
- nimajo potrebe po aktiviranju prostovoljcev iz ranljivih skupin, saj pridobijo dovolj prostovoljcev, ki ne potrebujejo posebne podpore,
- v prostovoljske programe se lahko vključijo samo osebe iz specifičnih skupin, ki jim organizacija ponuja pomoč, ko se kot uporabniki programov opolnomočijo do te mere, da lahko sami pomagajo drugim.

S 83 organizacijami, ki so odgovorile glede vključevanja prostovoljcev iz ranljivih skupin pritrdilno, smo opravili poglobljene telefonske intervjuje. Eno društvo je izjavilo, da ne potrebuje dodatnih prostovoljcev in mentorskih znanj; zajeto je v seznamu intervjuvanih organizacij, vendar njihovih odgovorov na vprašanja nismo dobili, zato je število vseh v celoti opravljenih intervjujev 82. Od 82 organizacij, ki so sodelovale v intervjujih, je bilo 59 nevladnih organizacij in 23 javnih zavodov.

Naziv organizacije in občina sedeža	Skupina, ki jo vključujejo v prostovoljske aktivnosti	Prostovoljski programi in aktivnosti
1. Amnesty International Slovenije, Ljubljana	Romi, izbrisani	Programi za izbrisane, Rome, begunce – podpora skupnostim, organiziranje dogodkov, lobiranje, aktivizem
2. Center za pomoč na domu Maribor	brezposelni, upokojenci do in nad 75 let, mladi z manj priložnostmi	Spremljavo na izletih, v trgovino, knjižnico, branje knjig, druženje
3. Center za socialno delo Domžale	brezposelni, mladi z manj priložnostmi	Delo z arhivom, Učenje za življenje – pomoč družini na domu, druženje z otroki, učenje socialnih veščin, pisarniško delo – zlaganje dokumentov, popisi gradiva, kakovostno preživljanje prostega časa
4. Center za socialno delo Laško - Hiša generacij	brezposelni, upokojenci do 75 let, starejši od 75 let, osebe po končanem zdravljenju zasvojenosti, osebe s težavami v duševnem zdravju	Mentorstvo pri izvajanju delavnic, ustvarjalne delavnice, družabništvo, nordijska hoja, telovadba, računalništvo za starejše, pomoč pri administraciji
5. Center za socialno delo Nova Gorica	upokojenci do in nad 75 let, mladi z manj priložnostmi	Dnevni center Žarek: ko uporabniki končajo program, lahko postanejo prostovoljci, nekateri že v času, ko so bili še uporabniki; učna pomoč, pomoč pri izvajanju dejavnosti, druženje z uporabniki
6. Center za socialno delo Škofja Loka	brezposelni, upokojenci do 75 let, mladi z manj priložnostmi	Program Z roko v roki, delo z mladostniki, otroki iz socialno šibkih družin, s starostniki, z osebami s težavami v duševnem zdravju
7. Center za usposabljanje Elvira Vatovec Strunjan	brezposelni, osebe s težavami v duševnem zdravju	Glasbene in druge kulturne dejavnosti, šport; pomoč pri izvajanju delavnic, druženje, pogovori, tudi aktivnosti na pobudo prostovoljcev
8. Dom Danice Vogrinc Maribor	brezposelni, upokojenci od 75 let, mladi z manj priložnostmi	Medgeneracijsko povezovanje z uporabniki, stanovalci doma – spremljavo, druženje, branje, sodelovanje na družabnih dogodkih
9. Dom dr. Jožeta Potrča Poljčane	brezposelni, invalidi, upokojenci do 75 let, osebe s težavami v duševnem zdravju	Prostovoljsko delo stanovalcev doma, program delovne terapije – spremljavo stanovalcev, pogovor, druženje, igranje družabnih iger, sprehodi
10. Dom starejših Šentjur	brezposelni, upokojenci do 75 let	Individualno druženje, pomoč pri delavnicah, medsebojna pomoč stanovalcev, druženje, sprehodi
11. Dom upokojencev Podbrdo	upokojenci do 75 let	Skupine za samopomoč - druženje
12. Društvo Aktiviraj se, so. p. Maribor	brezposelni	Delo na mestnem vrtu, delavnice recikliranja, pomoč v središču ponovne uporabe pri prevzemanju in sortiranju rabljenih predmetov, pomoč pri izvajanju delavnic

13.	Društvo Center za pomoč mladim	brezposelni, mladi z manj priložnostmi, mladi, ki izhajajo iz družin, v katerih so prisotne duševne bolezni, revščina, alkoholizem	Izvajanje mladinskih delavnic, treningov socialnih veščin, aktivnosti in skrb za varnost na doživljaljskem igrišču, druženje, pomoč pri prevajanju
14.	Društvo Dajem Maribor	brezposelni	Pomoč pri delovanju društva – pisarniško delo, projekt Pomagam, kjer morem - pomoč na domu
15.	Društvo Duh časa, Ljubljana	brezposelni, osebe po končanem zdravljenju zasvojenosti, priseljenci, mladi z manj priložnostmi	Projekt Računalniki za socialno ogrožene – popravila in sestavljanje rabljenih računalnikov in rač. opreme
16.	Društvo gibalno oviranih invalidov Slovenije Vizija Slovenske konjice	brezposelni, gibalno ovirani invalidi, upokojenci do 75 let	Sodelovanje v projektu preprečevanja nasilja nad invalidi, prevozi, psihosocialna pomoč, socialna aktivacija invalidov, druženje in obiski na domu, osebna asistenca; ustvarjalne delavnice, krožki, fizična pomoč in spremstvo, pospravljanje, zbiranje pripomočkov in opreme za stanovanje, pomoč pri opremljanju stanovanj in selitvah
17.	Društvo gluhih in naglušnih Podravja Maribor	gluhi, naglušni	Programi Ohranjanje zdravja, šport in rekreacija, informiranje, kultura, usposabljanje za samostojno življenje – pomoč pri izvajanju aktivnosti, pripravi in organizaciji dogodkov ter spremljevalnih aktivnosti
18.	Društvo gluhoslepih Slovenije Dlan, Ljubljana	brezposelni, invalidi, upokojenci do 75 let	Pomoč pri komunikaciji z gluhoslepimi, spremstvo, pomoč pri socialni rehabilitaciji, socialnem vključevanju, informiranju – individualno delo z uporabniki, individualno spremstvo na dogodke, posameznikom prilagojen način informiranja, prevajanje, pomoč pri različnih opravilih
19.	Društvo Go - Spominčica Nova Gorica	brezposelni, upokojenci, osebe s težavami v duševnem zdravju, mladi z manj priložnostmi	Aktivnosti v domu upokojencev za osebe z demenco – sprehodi, kuhanje, druženje, namizne in gibalne igre
20.	Društvo Koroški medgeneracijski center Ravne na Koroškem	brezposelni, upokojenci do 75 let, upokojenci, starejši od 75 let, osebe po končanem zdravljenju zasvojenosti	Pomoč pri aktivnostih v dnevnem centru – izvajanje delavnic, mentorstvo, družabne igre, pomoč na domu
21.	Društvo Oddih Gorajte	brezposelni, upokojenci	Pomoč pri projektu Pravljična dežela Gorajte – urejanje okolice in kulis
22.	Društvo prijateljev mladine Trbovlje	vse razen starejših od 75 let, Romov, brezdomcev in bivših zapornikov	Pomoč pri počitniških programih, izdelava darilnega programa društva, pomoč na vrtu, ustvarjalnice, urejanje prostorov za dogodke, učna pomoč, pomoč na prireditvah
23.	Društvo SOS telefon, Ljubljana	brezposelni, upokojenci do 75 let	Svetovanje na telefonu, sodelovanje na stojnicah, informiranje, učna pomoč, zbiralne akcije za uporabnike, druženje

24.	Društvo Šola zdravja, Domžale	brezposelni, upokojenci	Vodenje jutranje vadbe 1000 gibov, pisanje člankov, organiziranje delovanja skupin, obveščanje, priprava dogodkov, promocija, sodelovanje v lokalnih aktivnostih
25.	Društvo upokojencev Hrastnik	upokojenci, tudi starejši od 75 let, brezposelni	Program Starejši za starejše, pomoč na domu, gospodinjska dela, druženje, sprehodi, spremstvo, občasni prevozi
26.	Društvo upokojencev Komandanta Staneta Ljubljana	upokojenci do in nad 75 let	Program Starejši za starejše – obiski na domovih upokojencev
27.	Društvo upokojencev Kranj	upokojenci, ki ne potrebujejo dodatne aktivacije in mentorstva	Program Starejši za starejše – obiski na domovih upokojencev
28.	Društvo upokojencev Ljutomer	upokojenci do in nad 75 let	Program Starejši za starejše – obiski na domovih upokojencev, pomoč na domu, program Na zdravje
29.	Društvo upokojencev Trbovlje	upokojenci do in nad 75 let, brezposelni	Program Starejši za starejše – obiski na domovih upokojencev, pomoč na domu, sodelovanje s patronažno službo in drugimi organizacijami v kraju
30.	Društvo varnega zavetja Kočevje	brezposelni, invalidi, upokojenci - tudi starejši, priseljenci, Romi, pripadniki manjšin, brezdomci, mladi z manj priložnostmi, osebe z izkušnjo nasilja - žrtve nasilja, ne le fizičnega, tudi psihičnega in ekonomskega	Programi socialne in ekonomske rehabilitacije, v katerih so uporabniki tudi prostovoljci – pomoč pri administraciji, organiziranju aktivnosti, izdelava spominkov, kulturno ustvarjanje, informiranje, izvajanje delavnic, akcije izven društva
31.	Društvo Verjamem vate, Domžale	invalidi-osebe z zmerno motnjo	Pomoč v trgovini - mladi z zmerno motnjo v duševnem razvoju, druženje, učna pomoč, ukvarjanje z mladimi z zmerno motnjo v duševnem razvoju
32.	Društvo Veselje do življenja Koper	brezposelni, osebe s težavami v duševnem zdravju	Plesno – gibalne dejavnosti, pomoč in izvedba delavnic na socialnem, izobraževalnem in športnem področju, promocija, informiranje – deljenje letakov, vodenje skupin, svetovanje
33.	Društvo za nenasilno komunikacijo, Ljubljana	mladi brezposelni	Individualna pomoč otrokom in mladim z izkušnjo nasilja, druženje starejših vrstnikov z mlajšimi, pomoč otrokom v varnih hišah, varstvo, izleti, prostočasne aktivnosti, prevodi, organiziranje dogodkov, promocija
34.	Društvo za zaščito konj in ostalih živali Polzela	brezposelni, invalidi - delovni invalidi, upokojenci do in starejši od 75 let, osebe po prestani zaporni kazni - če niso nasilni, mladi z manj priložnostmi	Reševanje in rehabilitacija trpinčenih živali – pomoč v hlevih, na vrtu, na posestvu, čiščenje okolice, sajenje, pomoč pri novostih na posestvu
35.	Društvo za zmanjševanje škode zaradi drog Stigma, Ljubljana	brezposelni, osebe po končanem zdravljenju zasvojenosti, osebe po prestani zaporni kazni, osebe s težavami v duševnem zdravju, brezdomci, mladi z manj priložnostmi, uporabniki nedovoljenih drog	Programi v dnevnem centru, uporabniki lahko postanejo prostovoljci – pomoč v pisarni, učna pomoč, učenje kitare, oskrbovanje računalnikov, pisanje bloga

36.	Familija - izobraževalni in terapevtski center Škofja Loka	brezposelni, mladi z manj priložnostmi	Aktiviranje udeležencev PUM v mladinskem centru, uporabniki prevzemajo prostovoljska dela: učna pomoč, priprava in izvedba delavnic, druženje z uporabniki
37.	Javni zavod Mladi zmaji Ljubljana	brezposelni, Romi, pripadniki manjšin, mladi z manj priložnostmi	Izvajanje delavnic, pomoč pri organizaciji dogodkov, pomoč v mladinskem centru, učna pomoč, objave na spletni strani, vodenje evidenc
38.	Javni zavod Spotur Slovenj Gradec	brezposelni	Pomoč v javni delilnici hrane, v zavetišču za brezdomce pri delavnicah, spremstvo
39.	Karitas Slovenije, Ljubljana	brezposelni, upokojenci do in nad 75 let, osebe po končanem zdravljenju zasvojenosti, osebe s težavami v duševnem zdravju, brezdomci, mladi z manj priložnostmi	Programi za brezdomce, za osebe po zdravljenju zasvojenosti – skupnost Srečanje – preventivni programi, po rehabilitaciji prevzemanje odgovornosti; programi za osebe z motnjo v duševnem razvoju – urejanje okolice, pomoč v socialnih kuhinjah, pomoč osebam v socialni stiski, delo v skladišču – vključevanje v različne programe glede na sposobnosti in življenjske izkušnje, tudi strokovno in ustvarjalno delo, odvisno od sposobnosti in motivacije
40.	Knjižnica Domžale	brezposelni, upokojenci	Programi za starejše v sodelovanju z domovi upokojencev, Alzheimer cafe, izvajanje delavnic, pomoč pri izvajanju delavnic, pomoč na prireditvah, urejanje gradiva, pomoč pri aktivnostih na prostem
41.	Legebitra, Kulturno, informacijsko in svetovalno središče, Ljubljana	brezposelni, upokojenci do 75 let, pripadniki spolnih manjšin	Aktivnosti za mlade, pomoč pri organiziranju in izvedbi aktivnosti, objave na socialnih omrežjih, pisanje bloga, delo na info točki, predstavljanje Legebitre na javnih dogodkih, živa knjižnica
42.	Ljudska univerza Kranj - Medgeneracijski center	brezposelni, upokojenci do 75 let	Vodenje skupin, pomoč pri predavanjih in drugih aktivnostih, pomoč pri organiziranju dogodkov, počitniški programi, ustvarjalne delavnice
43.	Ljudska univerza Radovljica	brezposelni, upokojenci do 75 let, mladi z manj priložnostmi, priseljenci	Program medgeneracijskega centra – pomoč pri učenju uporabe računalnika, medsebojna pomoč starejših pri računalništvu, fotografiji, program mladinskega dnevnega centra Kamra, šivanje za PUM, izvajanje delavnic, predavanj, kuhanje, šivanje, druženje, programi za Unicef, v domu starejših in v vrtcu, podpora v stiskah, sprehodi s starejšimi, družabne igre
44.	Lokalna razvojna fundacija za Pomurje Martjanci	mladi brezposelni	Sodelovanje v projektih razvoja NVO v regiji – pomoč pri organizaciji delavnic, komunikaciji z deležniki, pripravi dokumentacije, organiziranju korporativnih akcij, delavnic

45.	Materinski dom Maribor	brezposelni mladi z univerzitetno izobrazbo	Druženje z otroki, delavnice, spremljanje na izletih in letovanjih, učna pomoč, sprehodi, igranje
46.	Medgeneracijsko društvo za kakovostno starost Laško	brezposelni, upokojenci do 75 let, starejši od 75 let, osebe po končanem zdravljenju zasvojenosti, osebe s težavami v duševnem zdravju	Druženje na domovih in v skupinah, družabništvo
47.	Medgeneracijsko društvo Z roko v roki Kranj	upokojenci - do in nad 75 let	Skupine starejših za samopomoč, individualno družabništvo, praznovanja, tematska srečanja, izleti, običaji, pomoč
48.	Medobčinsko društvo prijateljev mladine Ajdovščina	brezposelni, upokojenci do 75 let, osebe s težavami v duševnem zdravju, mladi z manj priložnostmi	Počitniške delavnice, humanitarne dejavnosti, animatorji na letovanjih otrok, učna pomoč
49.	Mestna knjižnica Kranj	brezposelni, upokojenci do 75 let, osebe s težavami v duševnem zdravju	Vodenje bralnih krožkov – redna srečanja, pomoč pri urejanju gradiva, zavijanje knjig, učne pomoči za mlade
50.	MISC Infopeka, Maribor	brezposelni, priseljenci, mladi z manj priložnostmi	Programa Mladi za mlade in Stopinje mesta in tudi drugi; učna pomoč, ustvarjalno delo, terensko in spletno raziskovanje, izvajanje delavnic, preventivno delo, raziskovanje kritičnosti, izvajanje potopisnih predavanj, priprava prostorov, grafično oblikovanje
51.	Mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije, Ljubljana	brezposelni, upokojenci do 75 let, upokojenci, starejši od 75 let, priseljenci, mladi z manj priložnostmi (socialno ogroženi, mladi z nizko šolsko izobrazbo, osipniki ...)	Programi POMP, Skupaj v skupnosti, usposabljanje prostovoljcev za delo z mladostniki – učna pomoč, pomoč pri šolskem delu, druženje, spremljanje pri delavnicah, pomoč pri izvedbi delavnic, pomožna dela, čiščenje prostorov
52.	Mladinski center Hiša mladih Ajdovščina	brezposelni	Program Mladinski center na obisku – v krajevnih skupnostih, izvajanje delavnic za otroke in mlade z manj priložnostmi, mentorji in izvajalci so mladi z manj priložnostmi
53.	Mladinski center Zagorje ob Savi	brezposelni, upokojenci do in nad 75 let, priseljenci, mladi z manj priložnostmi	Projekta Kino pod zvezdami in Gradimo prazgodovinsko kmetijo, logistična in tehnična podpora, pomoč pri organizaciji dogodkov, izvajanje dogodkov, fotografiranje, pomoč v Medgeneracijskem središču, delo s posamezniki
54.	Območno združenje Rdečega križa Tolmin	brezposelni, upokojenci do in nad 75 let, osebe po končanem zdravljenju zasvojenosti, osebe s težavami v duševnem zdravju	Urejanje okolice objekta OZRK – košnja, obrezovanje, humanitarne akcije – pomoč pri izvedbi dogodkov, družabništvo – obiskovanje starejših in pomoč starejšim na domu, na vrtu, spremljanje k zdravniku, v trgovino, urejanje grobov svojcev, sprehodi
55.	Odjuga, pravično trgovinska zadruga z.b.o., Ljubljana	brezposelni, upokojenci do 75 let, priseljenci, mladi z manj priložnostmi	Delo v trgovini 3 muhe in pomožna dela

56.	OŠ Ledina Ljubljana	upokojenci do 75 let	Učna pomoč, pomoč starejših mlajšim, pomoč učencem tujcem pri učenju slovenščine, pomoč otrokom s posebnimi potrebami, projekt Dobre vesti iz naše šole in našega mesta - UNESCO
57.	Planinsko društvo Mežica	upokojenci do 75 let	Učna pomoč, pomoč starejših mlajšim, pomoč učencem tujcem pri učenju slovenščine, pomoč otrokom s posebnimi potrebami, projekt Dobre vesti iz naše šole in našega mesta - UNESCO
58.	Plavalni klub Velenje	brezposelni	Program Plavanje z osebami s posebnimi potrebami – individualno, plavanje in animacija, pomoč pri izvajanju vaj pod nadzorom mentorja
59.	Prirodoslovni muzej Ljubljana	brezposelni in upokojenci do 75 let	Programa Dotikanje dovoljeno in Krilate in kosmate zgodbe, pomoč pri delavnicah, v knjižnici, pomoč pri lažjem strokovnem delu, samostojno delo z obiskovalci
60.	Skupnost socialnih zavodov Slovenije SKUP Kranj	brezposelni, uporabnice materinskih domov in varnih hiš	Projekti za materinske domove, varne hiše, zavod Pod streh'co – pisarniško delo, prevajanje dokumentov, delo na projektih, koordiniranje
61.	Sloga, Ljubljana	brezposelni, invalidi, priseljenci, pripadniki manjšin, mladi z manj priložnostmi	Pomoč pri projektnem delu na področju razvojnega sodelovanja in globalnega učenja – pomoč pri organizaciji in izvedbi dogodkov, aktivno vključevanje v izobraževanje
62.	Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva- prostovoljski servis Ljubljana in Medgeneracijski skupnostni centri Sadeži družbe	brezposelni, upokojenci do in nad 75 let, mladi z manj priložnostmi, priseljenci, prosilci za mednarodno zaščito in begunci	Prostovoljski servis – druženje, spremstvo, pomoč na domu, učna pomoč, varovanje otrok, podpora in opolnomočenje uporabnikov, sodelovanje pri izvajanju delavnic, samostojno izvajanje delavnic, pomoč pri počitniških taborih, sodelovanje v aktivnostih organizacije: razdeljevanje viškov hrane, pomoč pri organizaciji javnih dogodkov, pomoč pri vodenju projektov, sodelovanje v ustvarjalnih aktivnostih
63.	Slovenska fundacija za Unicef, Ljubljana	brezposelni, upokojenci do in nad 75 let, priseljenci, mladi z manj priložnostmi	Projekt punčk iz cunj, pomoč v pisarni, anketiranje, delo z begunci, delavnice v vrtcih in šolah, prevajanje, pomoč pri delovanju organizacije, dežurstvo
64.	Socialna akademija, Ljubljana	brezposelni, invalidi, priseljenci, mladi z manj priložnostmi	Počitniško varstvo, mladinski tabori, delavnice multimedije, socialni teden – pomoč pri organizaciji in izvedbi dogodkov in delavnic
65.	Splošna bolnišnica dr. Franca Derganca Nova Gorica, Oddelk za invalidno mladino in rehabilitacijo Stara Gora	brezposelni, upokojenci do 75 let	Pomoč otrokom in odraslim na oddelku – pri gibanju, spremstvo na sprehodih, izletih, druženje, igra, družabne igre

66.	Studio 12	brezposelni, mladi z manj priložnostmi	Multimedijska produkcija, organizacija dogodkov – pomoč pri organizaciji, snemanje, montaža
67.	ŠENT, Slovensko združenje za duševno zdravje, Ljubljana	uporabniki programov - osebe s težavami v duševnem zdravju, brezposelni, upokojenci	Pomoč v 12 dnevnih centrih po državi – druženje, pomoč pri izvedbi programov in v delovanju dnevnihih centrov, izvajanju delavnic; uporabniki so bolj pomoč, samostojnost je odvisna od njihovih kompetenc
68.	Športno društvo Mavrica Domžale	brezposelni, priseljenci, mladi z manj priložnostmi	Pomoč pri športni vadbi in izvajanju športnih tečajev, spremstvo na taborih, pomoč posameznim otrokom, priprava materiala in pripomočkov, na taborih sodelovanje pri celotnem programu, tudi v kuhinji, še posebej individualno pomoč otrokom s posebnimi potrebami
69.	Tačke pomagačke, Ljubljana	brezposelni, upokojenci do 75 let	Pomoč v vseh programih društva po vsej državi – terapija s pomočjo psov
70.	Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, Ljubljana	brezposelni	Pomoč pri organizaciji dogodkov, konferenc, pomoč pri izdelavi poročil in analiz – predvsem mladi izobraženi ljudje, ki jih zanima poslanstvo in področje dela društva
71.	VDC Nova Gorica	brezposelni, upokojenci do in nad 75 let, priseljenci	Pomoč pri stalnih in nadstandardnih programih – druženje, organiziranje iger, vodenje rekreativnih uric, baliranje, vodenje ustvarjalnih delavnic, sprehodi, pomoč pri delu na vrtu, pri delovanju pevskega zbora
72.	Zasavska ljudska univerza, Medgeneracijsko središče Zasavje	brezposelni, osebe po končanem zdravljenju zasvojenosti, osebe po prestani zaporni kazni, osebe s težavami v	Pomoč v programih glede na znanja in veščine prostovoljcev – delavnice na različne teme, tečaji jezikov, pogovorne ure v tujih
73.	Zavod Franko Maribor	brezposelni, osebe s težavami v duševnem zdravju	Pomoč v odprtih in prehodnih stanovanjskih skupinah, vključevanje v lažja opravila – gospodinjstvo, kuhanje, košnja trave, pleskanje, spremljanje na uradne institucije, družabništvo, sprehodi, spremstvo na dogodke v skupnosti
74.	Zavod Hippocampus Koper	brezposelni, upokojenci do 75 let	Delavnice za otroke in mladostnike za stik z naravo, pohodi, igra v naravi, vrtnarjenje, spoznavanje rastlin in živali, pomoč pri izvedbi prireditev in organizaciji, pomoč pri oblikovanju spletnih vsebin

75.	Zavod Mladinska mreža MaMa, Ljubljana	brezposelni	Pomoč v projektih in pri delu v pisarni, vsebinsko delo in spoznavanje projektnega menedžmenta
76.	Zavod PET, Ljubljana	upokojenci do 75 let	Pomoč v vseh programih društva povsod po terenu – terapije s psi, izobraževanje na tem področju, pomoč pri organizaciji, promociji in pisarniškem delu
77.	Zavod Sopotniki, Zavod za medgeneracijsko solidarnost, Divača, Hrpelje - Kozina	brezposelni, upokojenci do 75 let	Brezplačni prevozi starejših oseb, občasno spremstvo k zdravniku, v trgovino, po opravkih
78.	Zavod za raziskovanje in razvijanje alternativnih praks Beltinci, so. p.	brezposelni, Romi, mladi univerzitetno izobrazbo brez zaposlitve	Delo na ekološkem vrtu, pomoč pri pakiranju čajev, pomoč pri administraciji, predvsem pri prijavih na razpise, urejanje spletne strani
79.	Zavod Ruj Velenje, Nazarje	osebe s težavami v duševnem zdravju	Pomoč v programih socialnega vključevanja, iz vloge prostovoljcev se skozi spoznavanje programa vanj vključijo kot uporabniki, ročna dela
80.	Združenje bolnikov s cerebrovaskularno boleznijo Slovenije, Ljubljana	brezposelni, upokojenci do 75 let in starejši, osebe s težavami v duševnem zdravju, invalidi - po možganski kapi, po operaciji možganskih tumorjev in njihovi svojci	Organizirano druženje, programi obnovitvene trajne rehabilitacije, spodbujanje dejavnosti in sodelovanja v kroničnem obdobju po možganski kapi, samopomočne skupine, dramske, pevske skupine – spremstvo, pomoč pri opravilih na domu, učna pomoč, druženje, pomoč pri fizičnem delu, pomoč pri delu v pisarni
81.	Združenje DROGART, Ljubljana	brezposelni, mladi z manj priložnostmi, uporabniki klubskih drog – večina	Projekt Pleši z glavo – terenska ekipa, projekt Izberi sam – preventiva, informiranje, terenske akcije na dijaških zabavah, chill out v poletnem času, dogodki v lokalih, maturantska parada, promocija programov; pogovori z mladimi obiskovalci prireditelj, deljenje materialov, laična prva pomoč na dogodkih, pisanje člankov, vodenje iger
82.	Zveza društev upokojencev Slovenije, Ljubljana	upokojenci do in nad 75 let	Program Starejši za starejše – obiski na domovih, spremstvo, laična pomoč na domu, posredovanje potreb po pomoči drugim NVO in javnim zavodom, podpora in informiranje pri pojavu demence; društvene aktivnosti – vodenje programov, delavnic, organiziranje dogodkov; programi RES-je, Spomini, ICarer
83.	Zveza prijateljev mladine Maribor	brezposelni, invalidi, upokojenci do 75 let, priseljenci, Romi, mladi z manj priložnostmi	Pomoč pri izvedbi programov za otroke in mlade – svetovalna skupina Tom telefon, letovanja, počitniški programi

Na podlagi intervjujev smo izdelali analizo vseh odgovorov, ki je priloga tega dokumenta.

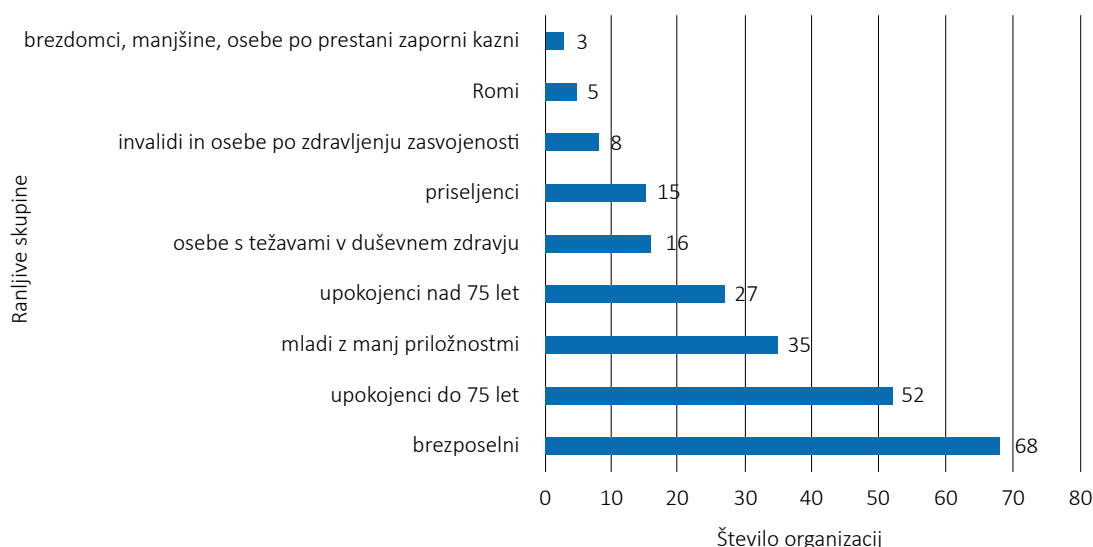
5. Izhodišča za socialno aktivacijo brezposelnih in drugih ranljivih skupin s prostovoljstvom na podlagi analize intervjujev

68 oz. 80 % prostovoljskih organizacij in organizacij s prostovoljskim programom, ki so sodelovale v intervjujih, v svoje prostovoljske programe vključuje brezposelne, 52 oz. 61 % pa upokoјence, mlajše od 75 let. To sta največji skupini, opredeljeni kot ranljivi, ki se v anketiranih organizacijah aktivno ukvarjata s prostovoljstvom.

Tretja ranljiva skupina po pogostosti vključevanja v prostovoljstvo so mladi z manj priložnostmi, ki jih vključuje 35 oz. 41% organizacij. Četrta po pogostosti aktiviranja so upokoјenci, starejši od 75 let, ki jih vključuje 27 oz. 32% organizacij.

Ostale ranljive skupine, uvrščene v vprašalnik, so v prostovoljstvo vključene redkeje oziroma jih vključujejo le posamezne organizacije: osebe s težavami v duševnem zdravju 16 organizacij, priseljence 15 organizacij, invalide (gibalno ovirani, slabovidni, naglušni ...) 8 organizacij, osebe po končanem zdravljenju zasvojenosti (droge, alkohol, hrana ...) 8 organizacij, Rome 5 organizacij, osebe po prestani zaporni kazni, pripadnike manjšin in brezdomce pa po 3 organizacije.

Vključevanje ranljivih skupin v prostovoljstvo

Graf 1: Vključevanje ranljivih skupin v prostovoljstvo

Organizacije, ki v svoje prostovoljske programe ne vključujejo posameznikov iz ranljivih skupin, izražajo potrebo po kompetentnih prostovoljcih, od katerih lahko pričakujejo doprinos dodatnih strokovnih znanj, bodisi zaradi zahtevnosti uporabnikov bodisi zaradi specifičnega poslanstva organizacije. Nekatere so navedle, da interesa za prostovoljsko delo s strani predstavnikov ranljivih skupin preprosto še niso zaznali oziroma da prostovoljcev iz ranljivih skupin ne potrebujejo, saj se v njihovo delo vključuje dovolj študentov in drugih skupin, ki zadovoljijo njihove potrebe po prostovoljcih. Prostovoljstvo je namreč pomemben vir za delo nevladnih organizacij, tako za njihovo osnovno delovanje kot za izvajanje raznovrstnih aktivnosti, promocijo ter širjenje programov. Mnoge nevladne organizacije delujejo izključno na prostovoljski osnovi, brez zaposlenih sodelavcev.

Vse organizacije, ki se odločajo za sodelovanje s prostovoljci iz ene ali več ranljivih skupin, praviloma vključujejo prostovoljce glede na potrebe svojih uporabnikov, zato status prostovoljcev oziroma njihova pripadnost določeni socialni skupini za organizacije ni bistvena. Iščejo motivirane ljudi, ki imajo dovolj časa in se lahko poistovetijo s poslanstvom posamezne organizacije oziroma z neposrednim prostovoljskim delom. Nekatere organizacije lahko štejemo glede akti-

viranja ranljivih oseb v posebno skupino: to so organizacije, ki združujejo posameznike na podlagi pripadnosti določenih socialni skupini, npr. društva upokojeincev, pa tudi nekatere organizacije, ki skušajo s prostovoljstvom aktivirati svoje uporabnike programov in jih tudi na ta način opolnomočiti, npr. organizacije, ki delajo s posebej ranljivimi mladimi ali pa društva posameznikov, ki jih združuje določena zdravstvena okoliščina. V grobem lahko tako anketirane organizacije razdelimo v dve skupini:

- tiste, ki izvajajo programe za uporabnike iz ranljivih skupin in zato potrebujejo čim bolj kompetentne prostovoljce,
- tiste, ki s prostovoljstvom krepijo in socialno aktivirajo svoje člane, pripadnike posameznih ranljivih skupin.

V intervjujih smo ugotovili, da **aktivno išče prostovoljce v ranljivih skupinah le manjši del organizacij**. Razlogov za to je več. Osnovna naravnost anketiranih organizacij je kakovostno delo na njihovem vsebinskem področju, zato so usmerjeni v iskanje virov, ki jim to omogočajo oziroma jih pri tem podpirajo. Če imajo organizacije dovolj prostovoljcev iz skupin prebivalstva brez oteževalnih osebnih okoliščin, ne razmišljajo o aktiviranju ranljivih posameznikov; če se v njihovo delovanje vključi posameznik iz določene skupine, v našem vprašalniku opredeljene kot ranjive, gre največkrat za naključje, za pobudo prostovoljca samega, ne pa za načrtno vključevanje ranljivih posameznikov. Le redke organizacije imajo namreč dovolj dobro organizirano mentorstvo in ustrezne pogoje, da se lahko angažirajo pri aktiviranju prostovoljcev iz ranljivih skupin, ki praviloma potrebujejo več podpore.

Organizacije, ki se ukvarjajo s pomočjo določeni ranljivi skupini, pogosto poskušajo prostovoljsko delo ponuditi tudi svojim uporabnikom, ki to zmorejo. V teh primerih gre za prostovoljstvo kot pristop k opolnomočenju ranljivih oseb. Pozitiven vpliv prostovoljskih izkušenj na posameznike iz ranljivih skupin namreč anketirane organizacije zaznavajo v tolikšni meri in obsegu, da so se pripravljene na tem področju dodatno angažirati, če je to le mogoče.

Organizacije so opisale **pogoje, potrebne za vključevanje ranljivih uporabnikov v prostovoljstvo zaradi njihovega opolnomočenja**. Lahko jih strnemo v nekaj ključnih točk, ki so jih navajali tako v nevladnih organizacijah kot v javnih zavodih, ki organizirajo prostovoljsko delo:

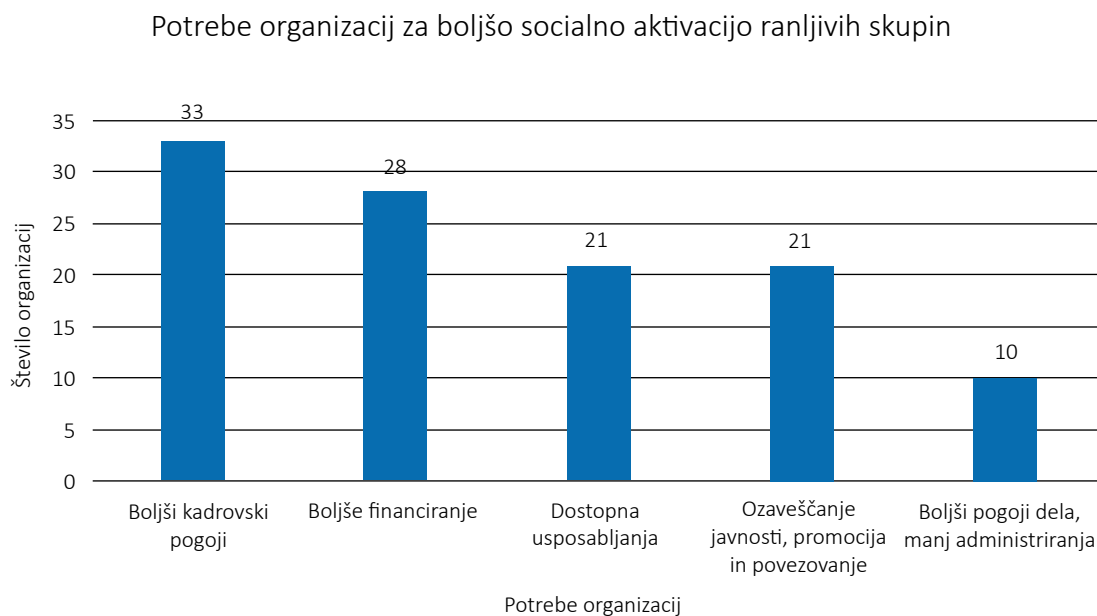
- **dobro poznavanje potreb in specifik uporabnikov, njihovih potencialov in omejitev;**
- **mentor, ki strokovno obvlada delo z uporabniki in zna prostovoljstvo približati uporabnikom iz ranljivih skupin kot način njihovega opolnomočenja;**
- **dovolj časa za opravljanje kompleksnih mentorskih nalog v primeru prostovoljskega aktiviranja ranljivih oseb, ki potrebujejo več podpore;**
- **finančno, krajevno in časovno dostopna mentorska znanja na različnih področjih (strokovno - vsebinskih, organizacijskih, administrativnih ...).**

Dodatek k denarno socialni pomoči (DSP) za osebe, ki so prejemniki DSP in so aktivni prostovoljci, se je v praksi večinoma pokazal kot dobrodošel ukrep, izraženih pa je bilo tudi nekaj zadržkov glede uresničevanja te pravice v praksi. 81 % organizacij ocenjuje, da je to pozitiven ukrep in nekateri mentorji so celo izrazili pobudo, da bi morale biti finančne spodbude za resnično aktivne prostovoljce višje in da ne bi smele biti omejene le na prejemnike DSP, temveč bi morale postati pravica vseh, ki živijo z zelo nizkimi dohodki in so aktivni prostovoljci (tudi upokojeenci, invalidi, mladi z manj priložnostmi ...). Mentorji so nas seznanili tudi s težavami, s katerimi so se soočili po uveljavitvi te pravice: nekateri posamezniki se na prostovoljske organizacije obračajo s pričakovanjem ali celo zahtevo, da jim izročijo podpisan dogovor o prostovoljstvu zaradi višjega zneska DSP, pri čemer jih vsebina in področje prostovoljskega dela ne zanimata. Njihov interes za sodelovanje navadno preneha kmalu po podpisu dogovora. V anketiranih prostovoljskih organizacijah si zato želijo predvsem boljše oziroma bolj celostno informiranje o aktivaciji brezposelnih s prostovoljstvom na CSD in ZRSZZ, da ne bi več prihajalo do napačnih interpretacij prostovoljstva in pritiskov oseb v socialni stiski na prostovoljske organizacije.

Za uspešnejše vključevanje oseb iz ranljivih skupin v prostovoljstvo bi prostovoljske organizacije potrebovale predvsem **boljše kadrovske pogoje**: največ jih navaja potrebo po stalno zaposlenem mentorju (ne v programu javnih del) oziroma po dovolj velikem številu zaposlenih strokovnih sodelavcev, ki znajo ustrezno poskrbeti za kakovostno organizirano prostovoljstvo in tudi za socialno aktivacijo ranljivih posameznikov s prostovoljstvom. Zelo močna je tudi **potreba po ustreznem financiranju** (programov, stroškov za prostovoljce, materialnih stroškov za delovanje ...). Močno sta izraženi

tudi potrebi po **dodatnih znanjih**, ki naj bodo resnično dostopna tako prostovoljcem kot mentorjem, in po **promociji** prostovoljstva na več ravneh, k čemur spada tudi **povezovanje** vseh, ki se ukvarjajo z ranljivimi skupinami. Organizacije so izpostavile tudi potrebo po **boljših pogojih za delo** in po manj **ukvarjanja z administrativnimi nalogami**, ki jim jemljejo dragoceni čas za delo z ljudmi.

Ta struktura odgovorov oz. predlogov je nastala na osnovi samo ene, prioritete potrebe, ki so jo organizacije morale izpostaviti v anketi. To pomeni, da so med več močnimi potrebami izluščile eno samo, česar ne smemo interpretirati kot

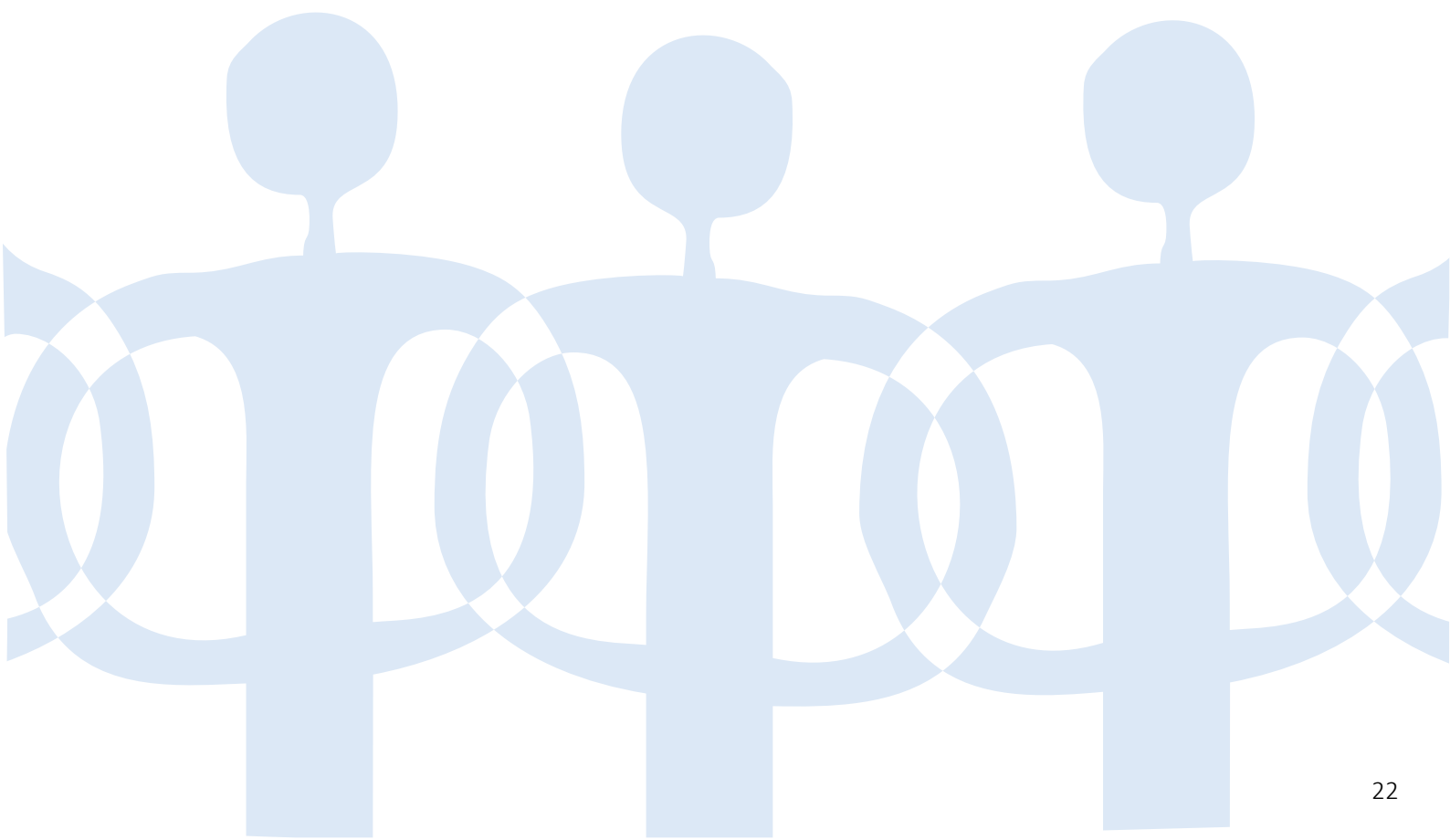
Graf 2: Potrebe organizacij za boljšo socialno aktivacijo ranljivih skupin s prostovoljstvom

Predstavniki organizacij so za boljšo socialno aktivacijo ranljivih oseb s prostovoljstvom navedli tudi vrsto samostojnih predlogov, ki smo jih strnili v skupne poudarke.

- Osnovna potreba vseh ljudi je materialna preskrbljenost, prostovoljstvo ne more in ne sme reševati ekonomsko-socialne stiske, lahko pa predstavlja dobrodošel dodatek.
- Prostovoljsko delo je poleg razvoja osebnih in medosebnih kompetenc lahko tudi pot v zaposlitev.
- Za socialno aktivacijo brezposelnih s prostovoljstvom je potrebna več informiranja te ciljne skupine, strokovne in širše javnosti ter več ustrezne promocije nasploh; najboljša promocija so lahko resnične zgodbe prostovoljcev iz ranljivih skupin, ki so s prostovoljstvom dobili pozitivno izkušnjo.
- Posameznikom iz ranljivih družbenih skupin lahko prostovoljstvo prinese občutek sprejetosti, pripadnosti, sposobnosti, lastne vrednosti, ohranjanje in širjenje socialne mreže, samospoštovanje in osebno dostojanstvo, pot iz pasivnosti in črnogledosti v koristno in osmišljeno izrabo časa, možnost aktivne participacije in prispevanja v dobro skupnosti.
- Izziv pri socialni aktivaciji brezposelnih in drugih ranljivih oseb je ustrezen pristop; informiranje o možnosti socialne aktivacije s prostovoljstvom in svetovanje osebam, ki spadajo v katero koli ranljivo skupino, mora biti odgovorno, senzibilno in etično. Pomembno je, da se tem osebam ponudi prostovoljstvo kot priložnost za aktiviranje na področju, ki jih zanima, in ne kot izkoriščanje njihove stiske za usmerjanje k delu, ki ni plačano.
- Za prostovoljsko aktiviranje oseb iz ranljivih skupin je ključno kakovostno mentorstvo; najpomembnejši so osebni stik, povezava, zaupanje. Če v organizaciji ni nekoga, ki lahko dela s prostovoljci profesionalno, socialna aktivacija ranljivih posameznikov ni mogoča.
- Prostovoljci ne smejo biti nadomestilo redno zaposlenim. V nevladnih organizacijah je vse več dela treba opraviti prostovoljsko, ker ni sredstev za zaposlovanje. V javnih zavodih imajo mentorji in koordinatorji zaradi naraščanja drugih delovnih obveznosti vedno manj časa za delo s prostovoljci. Vlogi prostovoljcev v organizacijah je treba nameniti ustrezen premislek, da se zaradi potreb organizacij ne izkorišča prostovoljcev, še posebej

tistih iz ranljivih skupin.

- Za učinkovitejšo socialno aktivacijo ranljivih posameznikov bi bilo potrebno tesnejše povezovanje vseh, ki se ukvarjajo z ranljivimi osebami: CSD, enot ZRSZZ, patronažnih služb zdravstvenih domov, organizacij, ki nudijo oskrbo na domu, medgeneracijskih skupnostnih centrov, društev upokojencev in drugih nevladnih organizacij .... Ponekod v lokalnih okoljih je sodelovanje relevantnih deležnikov vzpostavljeno in vključuje tudi prostovoljske organizacije, a to ni pogost pojav; večinoma gre za neformalno povezovanje v manjših krajih, kjer ljudje še vedno čutijo pripadnost skupnosti.
- Prostovoljske organizacije in organizacije s prostovoljskim programom potrebujejo več posluha za prostovoljstvo na državni ravni in upoštevanje dejanskih potreb organizacij za kakovostno organiziranje prostovoljstva. Kadrovska podhranjenost in naraščanje administrativnih obveznosti ne ogrožata le kakovostnega mentorstva, razvoja novih oblik prostovoljstva, aktivacije posameznikov iz ranljivih skupin s prostovoljstvom ipd., ampak že osnovno delovanje prostovoljskih organizacij.

6. Izzivi socialne aktivacije brezposelnih in drugih ranljivih skupin s prostovoljstvom

Ciljna skupina

Prostovoljske organizacije in organizacije s prostovoljskim programom pogosto vključujejo prostovoljce iz ranljivih skupin, a največkrat tiste, ki ne potrebujejo posebne mentorske podpore. To so brezposelni, ki so mladi oziroma v zgodnjih srednjih letih, ki delo iščejo šele krajši čas, so izobraženi, imajo dobro delujočo socialno mrežo, nimajo oteževalnih okoliščin na področju telesnega ali duševnega zdravja oziroma drugih osebnih okoliščin, ki bi jih uvrščale med ranjive osebe. Posebne podpore ne potrebujejo tudi mlajši upokojenci z dobro socialno mrežo, ki ne živijo v socialni stiski in nimajo drugih, že naštetih osebnih okoliščin, ki bi jim oteževale aktivno življenje. Za to populacijo v prostovoljskih organizacijah ni treba skrbeti z dodatno mentorsko podporo, saj specifična znanja mentorjev in koordinatorjev za delo z njimi niso potrebna. Za doseganje večjega vključevanja brezposelnih in mlajših upokojencev z opisanimi osebnimi in življenjskimi okoliščinami pa je potrebna tako bolj intenzivna promocija prostovoljstva na nacionalni ravni, prilagojena potrebam in interesom teh skupin, kot tudi ustrezno informiranje oz. usposabljanje strokovnih sodelavcev v različnih institucijah, ki se ukvarjajo z brezposelnimi in upokojenci, za ustrezno spodbujanje posameznikov iz teh skupin k vključevanju v organizirano prostovoljstvo. Hkrati je za socialno aktivacijo brezposelnih in mlajših upokojencev potrebna okrepitev kadrovske kapacitete za mentorstvo oz. koordinacijo prostovoljcev, tako v nevladnih organizacijah kot v organizacijah s prostovoljskim programom, saj organizirano prostovoljstvo prinaša poleg vsebinskih tudi formalne in materialne obveznosti, ki jih sedaj uspešno v celoti pokriva zelo majhen del prostovoljskega sektorja.

Če naj bi s prostovoljstvom poskrbeli za socialno aktivacijo oseb iz različnih ranljivih skupin z zahtevnejšimi osebnimi oz. življenjskimi okoliščinami in v širšem obsegu, je najprej potreben razmislek o tem, koga je sploh primerno povabiti v prostovoljstvo glede na njegovo celotno osebno oz. življenjsko situacijo in kaj lahko posamezniku socialna aktivacija prinese. Prostovoljstvo je lahko neprecenljiva priložnost za opolnomočenje oseb iz ranljivih skupin, vendar le pod pogojem, da je to svobodna odločitev posameznika in da lahko prostovoljska organizacija v celoti in kompetentno poskrbi za mentorstvo tem osebam. Prvi korak k prostovoljstvu oseb z različnimi oteževalnimi osebnimi ali življenjskimi okoliščinami lahko naredijo strokovni sodelavci, ki se z njimi srečujejo v institucijah (CSD, ZRSZZ, zdravstvene ustanove, ljudske univerze, mladinski in medgeneracijski centri ...) in dobro poznajo človeka, njegovo stisko, pa tudi njegove potrebe, interese, potenciale in želje. Poleg poznavanja posameznika in njegovega položaja pa potrebujejo strokovni delavci v teh institucijah tudi informacije o prostovoljskih priložnostih v svojem okolju in organizacijah, kjer lahko posamezniku ponudijo dobro priložnost za opolnomočenje s prostovoljskim delom.

Vključevanje

Za socialno aktivacijo posameznikov iz ranljivih skupin je izredno pomemben pristop. Po ustreznem seznanjanju posameznikov z možnostmi prostovoljstva, ki so na voljo v lokalnem okolju in bi jih lahko zanimalo, in usmerjanju k preverjenim organizacijam jim je potrebno zagotoviti primerno uvajanje oz. usposabljanje za konkretno prostovoljsko delo. Če gre za preprosta dela ali sodelovanje v skupinskih aktivnostih, zadostuje uvajanje pod vodstvom mentorja. Če gre za nekoliko zahtevnejše ali bolj samostojne prostovoljske aktivnosti, pa je pred začetkom dela potrebno usposabljanje. Uvodna usposabljanja za prostovoljce so lahko splošna, univerzalna, namenjena vsem, ki se podajajo v organizirano prostovoljstvo, ali pa specifična oziroma usmerjena v spoznavanje konkretnega področja prostovoljskega dela. Kadar v prostovoljstvo uvajamo posameznike z določeno oteževalno osebno ali življenjsko okoliščino, je poleg zagotavljanja finančnih virov za izvedbo usposabljanja pomemben tudi razmislek o tem, kaj je zanje optimalno oziroma sploh sprejemljivo in uresničljivo (npr. za invalide z različnimi gibalnimi ali senzornimi ovirami, za starejše, za priseljence ...). Prav za socialno aktivacijo oseb iz ranljivih skupin je ključno, da so usposabljanja za njihovo prostovoljsko delo prilagojena vsebinsko, časovno in glede na njihove omejitve, pa tudi, da se izvajajo v kraju njihovega bivanja. Vse to je v prostovoljski realnosti zaradi finančnih in kadrovske omejitve težko dosegljivo. Če naj bi se prostovoljski sektor lotil socialne aktivacije ranljivih skupin, pa spada uvajanje in usposabljanje teh posameznikov med nujne naloge organizacij.

Prostovoljci, ki opravljajo zahtevnejša dela, še posebej, če se ukvarjajo z ranljivimi osebami, potrebujejo poleg usposabljanja in uvajanja tudi podporo in po potrebi pomoč med opravljanjem dela. Organizacije podporo in pomoč prostovoljcem večinoma zagotavljajo z mentorskimi sestanki ali intervizijami, ponekod pa s supervizijami. Supervizija se vse bolj uveljavlja kot podpora prostovoljcem v socialno-varstvenih programih, na drugih področjih pa je redka, čeprav bi

jo še kako potrebovali tudi prostovoljci, ki delajo v bolnišnicah, mladinskih centrih, z migranti, v šolah itd.

Mentorstvo

Za socialno aktivacijo oseb iz ranljivih skupin ne zadostuje samo vsebinsko primeren prostovoljski program, ampak je potrebno strokovno mentorstvo. Izraz mentor uporabljamo za poimenovanje osebe, ki v praksi največkrat v celoti skrbi za organizirano prostovoljstvo. V nekaterih organizacijah je delo mentorja ali več mentorjev ločeno od dela koordinatorja prostovoljstva; večinoma gre za organizacije, ki imajo razvejano mrežo enot po državi ali pa velike organizacije z oddelki, v katerih se delo prostovoljcev razlikuje. V teh primerih je delo mentorjev in koordinatorja razdeljeno tako, da mentorji prostovoljcem nudijo predvsem vsebinsko podporo, koordinatorji pa pokrivajo pretežno organizacijske in formalne naloge. V tem besedilu uporabljamo izraz mentorstvo za poimenovanje vseh nalog, potrebnih za uspešno organiziranje prostovoljstva, torej vsebinsko tako za delo mentorja kot koordinatorja prostovoljstva.

Mentorstvo prostovoljcem z različnimi oteževalnimi osebnimi ali življenjskimi okoliščinami se precej razlikuje od mentorstva ostalim prostovoljcem. Poleg vseh osnovnih mentorskih znanj in veščin so namreč potrebne tudi mentorjeve kompetence za delo z določeno specifično populacijo, ki jo vključuje v prostovoljstvo; za socialno aktivacijo mladih osipnikov so potrebne drugačne kompetence kot npr. za aktivacijo osamljenih ostarelih ali bivših zasvojenih z drogami ali gibalno oviranih ali Romov itd. Zelo malo prostovoljskih organizacij ima zaposlene mentorje, ki imajo vse potrebne kompetence in dovolj časa za tako zahtevno delo. Kompetentni mentorji, ki svoje delo opravljajo poklicno, so pogoj za socialno aktivacijo posameznikov s prostovoljstvom. Potrebno je izdelati nabor kompetenc za mentorsko delo v tistih organizacijah, kjer mentorji delajo s posamezno ranljivo populacijo in načrtovati usposabljanja za mentorje, načine pridobivanja ustreznih izkušenj ter dokazovanja neformalno razvitih kompetenc glede na zahteve konkretnega mentorskega dela. Mentorjeve kompetence obsegajo dobro poznavanje formalnih podlag, opredeljenih v Zakonu o prostovoljstvu in Etičnem kodeksu organiziranega prostovoljstva, ter zakonodaje vsebinskega področja, na katerem deluje organizacija (zdravstvo, sociala, vzgoja in izobraževanje, kultura, šport, okolje ...), kar zagotavlja zakonito, etično, varno in odgovorno organizirano prostovoljstvo. Poleg obvladovanja formalnih zadev organiziranega prostovoljstva so ključne mentorjeve kompetence za neposredno delo s prostovoljci in izvajanje aktivnosti - na področju informiranja širše javnosti, ciljnih skupin in potencialnih prostovoljcev, promocije prostovoljskih aktivnosti, pridobivanja novih prostovoljcev, njihovega usposabljanja in uvajanja v delo, povezovanja prostovoljcev z uporabniki oziroma njihovega usmerjanja v primerne prostovoljske programe, nudenja podpore in zagotavljanja pogojev za delo prostovoljcev, motiviranja in nagrajevanja prostovoljcev, vrednotenja njihovega dela, beleženja kompetenc, razvitih s prostovoljskim delom, povezovanja z drugimi organizacijami, evalviranja programov itd.

Za usposabljanje mentorjev in koordinatorjev prostovoljstva je na voljo nekaj izobraževalnih oblik, od krajših delavnic do intenzivnih 40-urnih usposabljanj. Na udeležbo mentorjev in koordinatorjev prostovoljstva na usposabljanjih močno vpliva lokalna dostopnost, tako zaradi časa kot zaradi potnih stroškov in plačila kotizacije za usposabljanja, saj so le redka brezplačna.

V sedANJI praksi vlogo mentorja v nevladnih organizacijah pogosto opravlja izkušen prostovoljec, včasih zaposlen sodelavec poleg svojega rednega dela, v javnih zavodih pa mentorstvo prostovoljcem pomeni dodatno obveznost za sicer polno zaposlenega strokovnega delavca. Glede na zahtevo po zagotavljanju zakonitosti delovanja prostovoljskih organizacij in organizacij s prostovoljskim programom predstavlja delovanje na predvsem etični pogon v prostem času resno težavo. Potreba po zagotavljanju kompetentnega mentorstva in koordinatorstva zato ni samo potreba prostovoljcev, ampak tudi financerjev. Ključna potreba prostovoljskega sektorja, tako nevladnega kot javnega, je torej zaposlovanje mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljstva. Tudi izkušeni, dobro usposobljeni in motivirani mentorji namreč ne morejo nuditi ustrezne podpore prostovoljcem in skrbeti za zakonitost delovanja organizacije ter vse formalne in finančne obveznosti, če njihove obveznosti presega zmožnosti. To je tudi objektivna ovira za širšo in kakovostno socialno aktivacijo ranljivih oseb; nekatere anketirane organizacije so v intervjujih pojasnile, da bi lahko vključili več oseb iz ranljivih skupin, če bi imeli ustrezno mentorstvo, saj so pri njih posamezniki z različnimi oblikami ranljivosti že spraševali po možnosti prostovoljskega dela.

Financiranje

Za socialno aktivacijo ranljivih posameznikov s prostovoljstvom morajo biti organizacije finančno stabilne. Negotovost financiranja in boj za preživetje v prostovoljskem sektorju onemogočata kakovostni razvoj. Prostovoljsko delo je sicer neplačano delo, kar pa ne pomeni, da je organizirano prostovoljstvo zastoj, še posebej če gre za socialno aktiviranje ranljivih oseb.

Organizacije naj bi prostovoljcem povrnile potne stroške, stroške malice, če delajo več kot 4 ure strnjeno, in jih nezgodno zavarovale, če opravljajo nevarna dela. Poleg tega trenutno med obveznosti prostovoljskih organizacij spadajo tudi plačila prispevkov za prostovoljce v pokojninsko in zdravstveno blagajno. Čeprav mnoge organizacije prostovoljcem vrnejo potne stroške in jim zagotovijo malico ob daljših akcijah, le redke lahko zagotovijo finančna sredstva za poravnavanje vseh naštetih obveznosti.

Če verjamemo, da bodo neživiljenjske finančne obveznosti (plačila prispevkov v obe blagajni) kmalu odpravljene oziroma urejene drugače kot sedaj, pa organizacijam ostaja naloga kritja ostalih stroškov za organizirano prostovoljstvo. Tudi organizacije, ki prostovoljcev ne napotijo na opravljanje nevarnih del, za nekatere aktivnosti prostovoljcev na podlagi izkušenj in presoje sklepajo različna zavarovanja (npr. za počitniške taborje, letovanja, spremstva otrok na izletih, spremstvo ostarelih oseb na invalidskih vozičkih na sprehode ali po opravkih, pomoč prostovoljcev na domovih uporabnikov, občasne prevoze uporabnikov itd.).

Povračilo potnih stroškov prostovoljcem je za mnoge organizacije še vedno nedosegljiv cilj. Zanimiva je ugotovitev, da nevladne organizacije celo lažje zagotovijo finančna sredstva za ta namen kot javni zavodi z organiziranim prostovoljstvom, saj društva lahko pridobijo tovrstna sredstva na razpisih, javni zavodi pa ne in lahko stroške prostovoljstva zagotavljajo samo v skladu z odločitvami ustanoviteljev. Povračilo stroškov prostovoljcem je še toliko večji izziv, ko gre za socialno aktivacijo oseb iz ranljivih družbenih skupin. Neetično bi bilo v prostovoljstvo povabiti ranljive osebe, ki jim prostovoljske organizacije in organizacije s prostovoljskim programom ne bi mogle kriti niti potnih stroškov niti zagotoviti prehrane ob daljših prostovoljskih aktivnostih niti poskrbeti za njihovo zavarovanje in prispevke. V intervjujih so predstavniki organizacij, ki imajo izkušnje z vključevanjem ranljivih posameznikov, opozorili na pomen zagotavljanja osnovnih materialnih sredstev za izvajanje prostovoljskih programov, pomemben del pa so prav sredstva za povračilo potnih stroškov.

Bistvena finančna postavka za zagotavljanje organiziranega prostovoljstva pa je plačano delo mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljstva, tako v nevladnem sektorju kot v javnih zavodih z organiziranim prostovoljstvom. Podrobneje je predstavljeno v naslednjem poglavju.

Beleženje in priznavanje kompetenc, razvitih s prostovoljskim delom

Socialna aktivacija oseb z določeno oteževalno osebno ali življenjsko okoliščino s prostovoljskim delom ima lahko toliko bolj pozitivne učinke, kolikor bolj je usmerjena v krepitev njihovih osebnih in medosebnih kompetenc. Učna dimenzija prostovoljstva pa je večinoma dovolj prepoznana in spodbujana le v mladinskem sektorju, medtem ko je pri delu s prostovoljci drugih generacij pogosto spregledana. Če naj bi socialna aktivacija s prostovoljstvom dosegla pozitivne učinke na področju pridobivanja novih znanj, veščin, spretnosti in navad pri brezposelnih in drugih ranljivih osebah ter jih s tem opolnomočila, bi prostovoljski sektor potreboval ustrezna usposabljanja na tem področju. Na voljo je več orodij, namenjenih beleženju neformalno, tudi prostovoljsko pridobljenih kompetenc, a njihova uporaba v prostovoljskem sektorju ni razširjena. Pomemben vzrok je kadrovska šibkost sektorja, ki onemogoča kakovostno skrb za prostovoljstvo v celoti.

Za sistematičen razvoj osebnih in medosebnih kompetenc brezposelnih in drugih ranljivih oseb s prostovoljstvom bi bilo v organizacijah treba poskrbeti s strokovnim mentorstvom, ki vključuje tudi poznavanje orodij za beleženje kompetenc, obvladovanje pristopov za prepoznavanje razvitosti posameznih kompetenc, motiviranje prostovoljcev za opazovanje lastnega razvoja na področjih kompetenc, ki jih je potrebno okrepiti itd. Brezposelni prostovoljci in osebe iz drugih ranljivih skupin potrebujejo spodbude za razvoj kompetenc, ki jim bodo pomagale pri iskanju dela, širjenju socialne mreže, vključevanju v življenje v skupnosti, pa tudi pri utrjevanju občutka lastne vrednosti in pripadnosti skupnosti. Prostovoljstvo je lahko most v zaposlitev ali pomembna spodbuda za odločitev za nadaljnje izobraževanje, pa tudi priložnost za odkrivanje lastnih talentov.

Nekateri delodajalci že upoštevajo neformalno, tudi s prostovoljskim delom pridobljena znanja in veščine, zato je smiselno temu področju pri socialni aktivaciji brezposelnih in drugih ranljivih skupin posvetiti posebno pozornost. Da bi neformalno pridobljena znanja in izkušnje dobili resnično uporabno vrednost pri zaposlovanju, je poleg usposabljanja prostovoljskih organizacij in organizacij s prostovoljskim programom potrebna širša promocija med delodajalci tako v gospodarskem kot v javnem sektorju.

7. Kakovostno mentorstvo oz. koordinatorstvo prostovoljstva za socialno aktivacijo brezposelnih in drugih ranljivih skupin

Nabor del in nalog mentorja oz. koordinatorja prostovoljcev, ki v prostovoljstvo vključujejo ranljive posameznike

Strokovno delo:

- Načrtovanje prostovoljskega programa glede na poslanstvo in naloge organizacije
- Načrtovanje prostovoljskih aktivnosti glede na potrebe okolja oz. uporabnikov
- Promocija prostovoljskih programov oz. aktivnosti
- Informiranje širše in ciljnih javnosti o prostovoljskih programih in aktivnostih
- Povezovanje s strokovnimi službami in nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z ranljivimi posamezniki (CSD, ZRSZZ, občina, izobraževalne institucije, patronažna služba ZD, ljudska univerza, društva upokojencev in druge nevladne organizacije ...)
- Delo z uporabniki: sprejemanje in evidentiranje njihovih potreb, informiranje uporabnikov o možnostih prostovoljske pomoči in o odgovornosti uporabnikov, ugotavljanje upravičenosti do prostovoljske pomoči, sklepanje dogovorov z uporabniki, evalviranje učinkov prostovoljske pomoči oz. izboljšanja življenjske situacije uporabnikov
- Pridobivanje, zbiranje in izbor prostovoljcev
- Informiranje, uvajanje in usposabljanje prostovoljcev za neposredno delo
- Načrtovanje nalog za prostovoljce glede na njihove interese, sposobnosti in zmožnosti
- Sklepanje dogovorov s prostovoljci
- Podpora prostovoljcem na individualnih sestankih
- Podpora prostovoljcem na skupinskih mentorskih sestankih
- Povezovanje uporabnikov s prostovoljci
- Nadzor nad delom prostovoljcev
- Koordiniranje sodelovanja med prostovoljci in uporabniki oz. izvajanja prostovoljskih aktivnosti
- Skrb za spoštovanje Etičnega kodeksa organiziranega prostovoljstva
- Skrb za spoštovanje Zakona o prostovoljstvu in drugih zakonov, ki zadevajo prostovoljske programe in aktivnosti
- Skrb za varstvo osebnih podatkov uporabnikov in prostovoljcev
- Strokovno sodelovanje z drugimi organizacijami na vsebinskem področju delovanja organizacije
- Strokovno sodelovanje z deležniki v lokalnem okolju
- Strokovno sodelovanje z nosilci organiziranega prostovoljstva na nacionalni ravni
- Evalviranje prostovoljskih aktivnosti in programov
- Motiviranje prostovoljcev
- Spodbujanje, spremljanje in beleženje razvoja kompetenc prostovoljcev
- Usmerjanje prostovoljcev na nadaljnja izobraževanja in usposabljanja
- Izdajanje potrdil prostovoljcem z opisom kompetenc, razvitih s prostovoljskim delom
- Urejanje konfliktov med prostovoljci, med prostovoljci in uporabniki, med prostovoljci in zaposlenimi itd.
- Uvajanje potrebnih sprememb in novosti na področju prostovoljstva
- Urejanje morebitne dodatne pomoči in podpore za prostovoljce iz ranljivih skupin

- Samoizobraževanje in udeležba na strokovnih izobraževanjih ter usposabljanjih
- Sodelovanje na superviziji oz. interviziji
- Sodelovanje v strokovnih telesih, odborih, komisijah ... na področju prostovoljstva in področju delovanja organizacije

Organizacijsko delo:

- Organiziranje prostovoljskih aktivnosti
- Organiziranje supervizije oz. intervizije za prostovoljce
- Koordiniranje prostovoljskih aktivnosti v organizaciji – z drugimi zaposlenimi, na različnih področjih, na različnih oddelkih ....
- Koordiniranje sodelovanja z drugimi organizacijami na področju prostovoljstva in sodelovanja v nacionalnih prostovoljskih kampanjah, projektih, aktivnostih
- Koordiniranje skupnostnih prostovoljskih aktivnosti oz. sodelovanje v teh aktivnostih v okolju
- Organiziranje promocijskih aktivnosti na področju prostovoljstva
- Organiziranje usposabljanj za prostovoljce z zunanjimi izvajalci

Posredno delo:

- Pridobivanje sredstev za izvajanje prostovoljskih programov na razpisih
- Pridobivanje sredstev za prostovoljske programe od sponzorjev in donatorjev
- Sodelovanje z gospodarskim sektorjem – širjenje korporativnega prostovoljstva
- Objave o prostovoljstvu v medijih
- Objave potreb po prostovoljcih
- Kandidiranje zaslužnih prostovoljcev za priznanja in nagrade na lokalni in nacionalni ravni
- Različne oblike podpore in nagrajevanja zaslužnih prostovoljcev – simbolična darila, voščila, čestitke, izleti, obiski predstav ....

Administrativno delo:

- Vodenje evidenc prostovoljcev
- Vodenje evidenc uporabnikov
- Vodenje evidenc opravljenega dela prostovoljcev
- Poročanje o prostovoljskem delu (vodstvu organizacije, občini, Slovenski mreži prostovoljskih organizacij ...)
- Poročanje financierjem
- Skrb za povračila stroškov prostovoljcem
- Skrb za zavarovanje prostovoljcev
- Arhiviranje dokumentacije o prostovoljcih, uporabnikih in delu prostovoljcev
- Izpolnjevanje statističnih podatkov in vprašalnikov na področju prostovoljstva
- Izdajanje potrdil o delu prostovoljcem
- Vodenje evidence izdanih potrdil prostovoljcem

Navedene so običajne naloge mentorjev oz. koordinatorjev prostovoljstva, brez specifičnih za posamezna ožja področja (npr. za delo s prostovoljci, ki delajo v terapevtskih parih s psi, za prostovoljce z gibalno ali določeno senzorno oviranostjo, za delo s prostovoljci v bolnišnicah in zavodih za osebe s posebnimi potrebami, za delo z mladoletnimi prostovoljci, za delo s prostovoljci, ki imajo težave v duševnem zdravju ali so se zdravili zaradi zasvojenosti ali so prestajali zaporno kazen itd.). Mentorji in koordinatorji, ki skrbijo za prostovoljce na zelo specifičnih področjih, imajo poleg naštetih še dodatne naloge oziroma skrbijo še za nekatera področja, ki jih prej našteje obveznosti ne zajemajo.

Izzivi kakovostnega mentorstva oz. koordiniranja prostovoljstva

Mentorji in koordinatorji skrbijo za prostovoljstvo v nevladnih organizacijah in javnih zavodih s prostovoljskim programom. Njihove naloge se ne razlikujejo glede na to, ali delajo v nevladnem ali v javnem sektorju, ampak glede na področje prostovoljskega dela in njegove posebnosti, glede na potrebe uporabnikov, število prostovoljcev, njihovo strukturo, razvejanost prostovoljskih aktivnosti v krajevnem in vsebinskem pogledu in druge dejavnike. Bistvena razlika med obema tipoma organizacij glede organiziranega prostovoljstva je v tem, da je prostovoljstvo vsakdanji način delovanja nevladnih organizacij, kjer prostovoljci lahko opravljajo vse aktivnosti, za katere se pokaže potreba, v javnem sektorju pa prostovoljsko delo pomeni dopolnitev oz. nadgradnjo programov, ki jih zavod izvaja v okviru svojih nalog in pooblastil. Obseg in zahtevnost dela mentorja oz. koordinatorja sta zato odvisna od vsebine, obsega in strukture prostovoljskega programa, ne od tipa organizacije.

Delo mentorja oz. koordinatorja prostovoljcev v sedanji praksi opravljajo različno izobraženi in različno usposobljeni posamezniki, mnogi prostovoljsko, redki plačano. V nekaterih organizacijah je za mentorstvo oz. koordinacijo prostovoljcev zelo dobro poskrbljeno, v večini pa ne. Če za prostovoljce skrbijo mentorji – prostovoljci v svojem prostem času, od njih ni mogoče pričakovati stalnega kakovostnega in pravočasnega opravljanja vseh nalog, ki jih obsega to delovno področje, ne glede na njihovo usposobljenost in motiviranost, saj je odgovornosti preprosto preveč. Za socialno aktivacijo brezposelnih oseb in drugih ranljivih posameznikov s prostovoljstvom pa je kakovostno mentorstvo oz. koordiniranje bistvenega pomena.

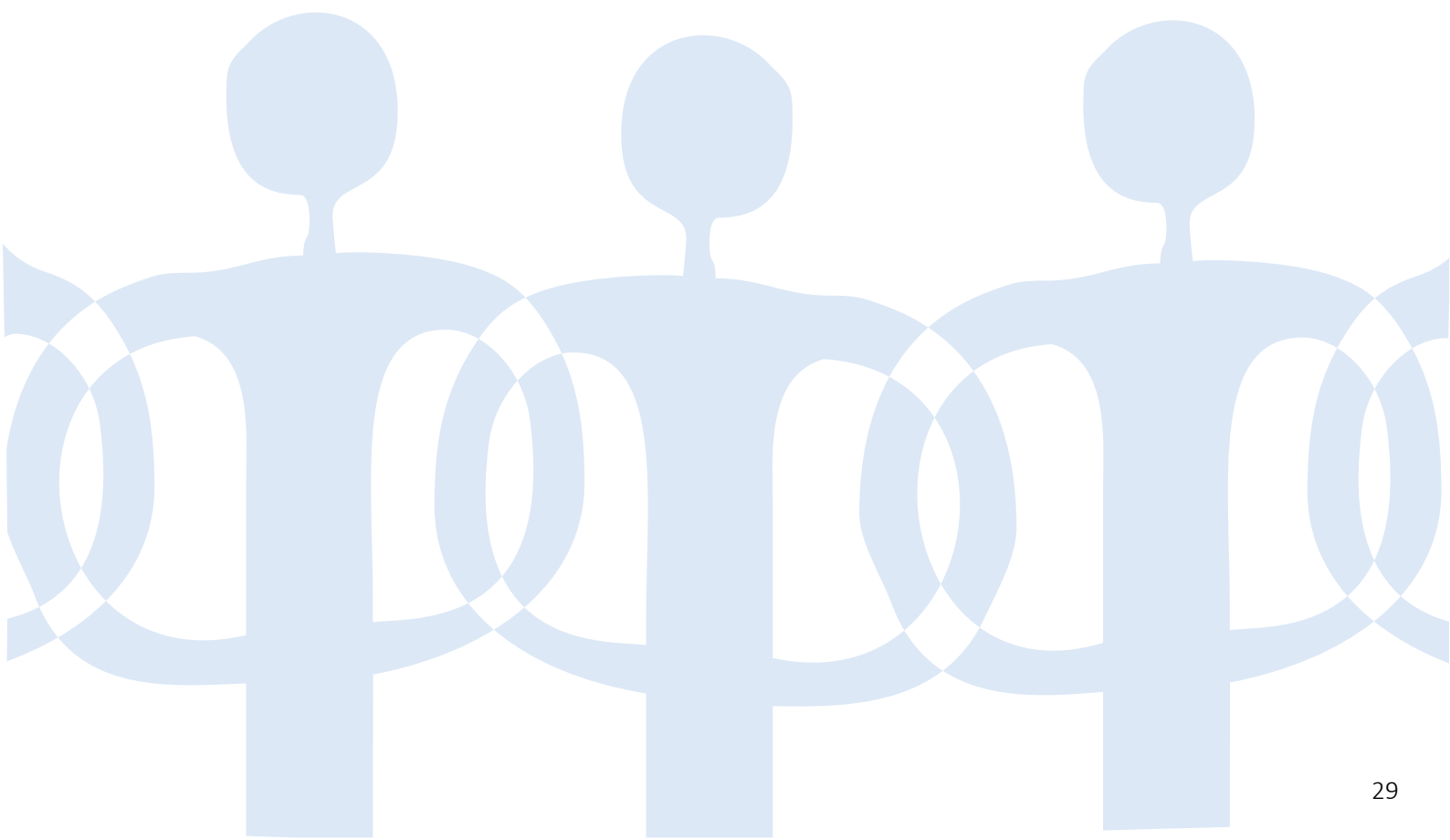
Delo mentorja in koordinatorja prostovoljcev je lahko združeno v eni osebi, lahko pa je razdeljeno med dve ali več oseb. V manjših nevladnih organizacijah praviloma vse delo opravi ena oseba, prav tako v javnih zavodih, kjer prostovoljci delajo kot manjša skupina na enem področju (npr. v bolnišnici, kjer skupina prostovoljcev dela na enem oddelku, ali v šoli, kjer skupina učencev pomaga pri nalogah mlajšim učencem ipd.). Kadar prostovoljci delajo na različnih lokacijah, oddelkih oz. v različnih programih, se podpora zanje navadno razdeli: za vsako skupino prostovoljcev ali posamezno lokacijo ali program skrbi en mentor, nekdo pa kot koordinator usklajuje njihovo delovanje v celoti. Tak model se uporablja v organizacijah, ki imajo svoje enote razpršene po različnih krajih, in v organizacijah, kjer prostovoljci delajo na vsebinsko različnih področjih (npr. v šolah, kjer delajo mladi prostovoljci na področju ekologije, tutorstva, medgeneracijskega sodelovanja, učne pomoči, bralnega treninga, humanitarnosti ... ali v bolnišnicah, kjer delajo prostovoljci na več različnih oddelkih). Uporablja se tudi model sodelovanja dveh ali več organizacij, ki se med sabo dogovorijo, kdo skrbi za mentorstvo in kdo za koordinacijo (npr. v zavodu, kamor prihajajo prostovoljci iz več nevladnih organizacij pomagat posameznikom ali opravljat različne aktivnosti za podporo uporabnikom). Pri vsaki delitvi del in nalog mentorja oz. mentorjev in koordinatorja prostovoljcev je pomembno, da skupaj optimalno poskrbijo za celotno podporo prostovoljstvu in že na začetku dorečejo, kako bodo evidentirali delo prostovoljcev in v skladu z ZProst poročali o njihovem delu.

Od uveljavitve ZProst dalje je poleg vsebinskih nalog za mentorje in koordinatorje prostovoljstva postalo nujno tudi obvladovanje dokaj obsežnega formalnega področja, kar prinaša v delovanje večine prostovoljskih organizacij velike izzive in zaradi novih administrativnih obveznosti tudi nekaj odpora. Novela ZProst je jeseni 2016 **prinesla novost tudi javnim zavodom s prostovoljskim programom**, neupoštevanje nekaterih določb pa zanje predvideva celo finančne sankcije. Ta sprememba lahko ob motiviranosti zavoda za kakovostno prostovoljstvo sicer pomeni korak naprej v prizadevanju za zagotovitev ustreznega mentorstva, po drugi strani pa lahko povzroči popolno opustitev prostovoljstva v javnih zavodih, kjer prostovoljstvo ni prepoznano kot pomembna dejavnost in ga odločno ne podpira vodstvo zavoda. Zakonodaja tako nalaga organizacijam kakovostno skrb za prostovoljstvo ne le v vsebinskem, ampak tudi formalnem pogledu.

Prostovoljstvo je postalo kompleksno in zakonsko regulirano področje, ki še nima ustrezno vzpostavljenih kadrovskih okvirov. Ker se področje prostovoljstva vse bolj strukturira, je potreben **razmislek o profesionalnem profilu mentorja oz. koordinatorja prostovoljstva**, še posebej na področju vključevanja ranljivih oseb v prostovoljstvo zaradi njihove socialne aktivacije. V manjših nevladnih organizacijah bo tudi v prihodnje večinoma zadostovalo prostovoljsko opravljanje mentorskih in koordinatorskih nalog. V velikih nevladnih organizacijah, ki delujejo na regionalni ali nacionalni ravni, in v tistih, ki skrbijo za skupine ljudi z zahtevnimi osebnimi ali življenjskimi okoliščinami ter v javnih zavodih s prostovoljskim programom pa je nujen začetek načrtne profesionalizacije na področju organiziranega prostovoljstva. Že bežen pregled prej naštetih nalog mentorja oz. koordinatorja prostovoljstva pove, da je za uspešno mentorstvo oz. koordiniranje potrebna dobra usposobljenost za izvajanje zelo raznolikih nalog z mnogimi deležniki. Ob formalnih zahtevah zakonodajalcev na področju organiziranega prostovoljstva tako v nevladnih organizacijah kot tudi v organizacijah s prostovoljskim programom že dolgo ne zadostuje več samo motiviranost posameznikov, ki so pripravljene mentorsko povezovati in spodbujati prostovoljce za doseganje skupnih ciljev. Nevladne organizacije, ki ne morejo poskrbeti za zaposlitev mentorja oz. koordinatorja prostovoljstva, so se zahtevam ZProst množično prilagodile tako, da uresničuje-

jo zgolj tiste zakonske obveznosti, ki so ključne za njihovo neposredno delo, ne pa vseh; posledica kadrovske šibkosti nevladnih organizacij je tudi skromno število tistih organizacij, ki so se doslej registrirale v vpisniku na AJPEŠ. Z ne-registracijo v uradni evidenci se lahko izognejo doslednemu evidentiranju prostovoljcev in njihovega dela ter poročanju o njem, saj teh nalog preprosto ne zmorejo, ob tem pa še naprej izvajajo odlične aktivnosti v svojih krajih in pokrivajo široko paleto potreb v skupnosti. Med uspešnim delovanjem teh organizacij in njihovim doprinosom h kakovosti življenja v skupnosti na eni strani ter uradnimi evidencami o njihovem delu na drugi je zato ogromen razkorak. Odgovor na to, zakaj se je ta vrzel pojavila in zakaj je tako velika, leži v opisu del in nalog mentorja oz. koordinatorja prostovoljstva in hkrati nezmožnosti profesionalne skrbi za opravljanje vseh naštetih nalog (poleg še drugih, specifičnih za delo s posebej ranljivimi prostovoljci).

Poseben izziv za razvoj prostovoljstva v družbi je skrb za pro-socialno učenje v osnovni šoli, podprto z nabiranjem prostovoljskih izkušenj otrok in mladih. Za solidarno družbo prihodnosti je ključna pozitivna socializacija vseh otrok v vrstniški skupini in v okviru šole, ki je prva širša skupnost v življenju vsakega otroka. Za **spodbujanje pro-socialnega vedenja otrok in mladih** je potrebno med ravnatelji in pedagoškimi delavci razširiti informacije, znanja in veščine za uspešno **vključevanje ustreznih priložnosti za udeleževanje solidarnosti, medsebojne pomoči, podpore in sodelovanja v dobro skupnosti, torej prostovoljstva, v redno pedagoško delo**. V šolah delujejo posamezni mentorji, ki so odlični motivatorji in otrokom omogočajo neprecenljive prostovoljske izkušnje, a žal gre za posameznike, ki delajo z manjšimi skupinami otrok, ne za široko uporabljene pristope, ki bi z izkustvenim učenjem solidarnosti pozitivno zaznamovali celotne generacije in s tem prispevali h kakovosti življenja v prihodnje.

Socialna aktivacija brezposelnih in drugih ranljivih skupin skozi spodbujanje prostovoljstva

Priporočila so nastala v projektu Slovenska mreža prostovoljskih organizacij,
ki ga delno financirata Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada
in Ministrstvo za javno upravo.

Projekt se izvaja v okviru 11. prednostne osi Operativnega programa
za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014 – 2020.

Slovenska filantropija, združenje za promocijo prostovoljstva

Besedilo Nevenka Alja Gladek

Oblikovanje Saša Prelovšek

Ljubljana, marec 2017